

VIU

4ESO

Valencià: llengua i literatura

Maria Cebolla Tormos (coord.)

Maria Trinidad Bou Grau

Maria del Mar Collado Aliño

Andrea Martí Vidal

Anna Montaña Llopis

© Tabarca Llibres, S.L.

© Maria Cebolla Tormos (coord.)
Maria Trinidad Bou Grau
Maria del Mar Collado Aliño
Andrea Martí Vidal
Anna Montaña Llopis

ISBN: 978-84-8025-607-0
Dipòsit Legal: 2015/10000

Edita:
Tabarca Llibres, S.L.
Pl. Alqueria de la Culla, 4
Edif. Albufera Center, of. 104-B
Tel.: 963 186 007
www.tabarcallibres.com
46910 ALFAFAR (València)

Imprés: Gráficas Leitzaran

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra sols es pot realitzar amb l'autorització dels seus titulars, llevat de les excepcions previstes per la llei. Si necessita fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra s'ha d'adreçar a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos. www.cedro.org).

Us presentem **VIU**, el nou projecte de l'Editorial Tabarca per a 4t d'ESO en l'assignatura de Valencià: llengua i literatura. S'anomena **VIU** perquè volem manifestar que la nostra llengua té vida, que està en plena activitat i en constant moviment. I aquesta vida la incorporem al llibre de text que també està viu, que aporta novetats i recursos per a l'aprenentatge de la llengua alhora que també facilitarà a l'alumnat les eines necessàries per a adquirir les competències i les habilitats pertinents per a utilitzar la llengua amb garanties de rendiment i èxit.

Aquest nou material didàctic adreçat a l'ensenyament de la llengua i la literatura incorpora una línia metodològica innovadora perquè posem l'èmfasi en aquells aprenentatges que es consideren imprescindibles, des d'un plantejament integrador i orientat a l'aplicació de les competències i dels sabers adquirits. El projecte contempla diverses metodologies: des de l'enfocament comunicatiu tant en l'anàlisi com en la producció de les activitats, l'aprenentatge per projectes, el tractament integrat de llengües, l'aprenentatge cooperatiu, etc. Aquestes metodologies són compatibles unes amb les altres tenint en compte l'objectiu que es persegueix en cada activitat o bloc.

Per aquest motiu, el llibre compta amb una estructura que organitza els continguts de la manera més adient i progressiva: en l'apartat de **Viu en valencià** es treballen les habilitats comunicatives per a assolir una competència comunicativa eficient i eficaç en valencià per mitjà de textos significatius, àudios i vídeos reals i recents, molt pròxims a l'alumnat. **Reviscolem la terra** combina el treball de la llengua amb el foment de la sensibilitat i el respecte cap al planeta i la sostenibilitat del medi ambient. **Viu la llengua** presenta els continguts lingüístics amb un aspecte més atractiu i innovador, i un enfocament més comunicatiu. En el bloc dedicat al **Plurilingüisme viu** es fomenta el respecte i la tolerància cap a les llengües, s'eviten els prejudicis lingüístics i s'amplia el coneixement sobre la llengua autòctona. La **Literatura viva** incorpora novetats quant a la selecció dels textos, més actuals i transversals, tenint en compte la presència de la dona i l'organització de la informació. L'apartat del **Projecte Viu** és una proposta d'avaluació que respon al treball per tasques on es desenvolupen més encertadament les destreses. La tasca del projecte es relaciona amb la resta d'apartats de la unitat per tal de construir-lo a partir dels aprenentatges realitzats en les pàgines anteriors. **Idees clares** presenta diverses tècniques d'estudi per tal d'afavorir la reflexió sobre el propi procés d'aprenentatge i fer que l'alumnat se n'adone de com aprén. L'últim apartat és l'**Avaluació** on l'alumnat podrà demostrar si ha assolit els continguts de la unitat mitjançant un text i diverses qüestions teòriques i pràctiques vistes al llarg de la unitat.

El llibre de text disposa, a més, d'un material extra que consta d'una **Guia del professorat**, el **solucionari** i una bateria de **recursos** per a ampliar i reforçar el treball de l'alumnat en la versió digital on s'inclouen els **àudios, vídeos i enllaços** necessaris per a la realització de les activitats.

	VIU EN VALENCIÀ	REVISCOLEM LA TERRA	VIU LA LLENGUA
1 ENXARXATS pàg. 8	1. I tu, de quina xarxa social eres?	2. Els green influencers	3.1. ORTOGRAFIA I FONÈTICA 3.1.1. Esse sorda i esse sonora 3.2. MORFOSINTAXI 3.2.1. L'oració 3.2.2. Classes d'oracions 3.3. LÈXIC 3.3.1. Els doblats (I)
2 TEMPS DE CRONISTES pàg. 30	1. I tu, t'atreveixes a ser cronista? 1.1. La crònica	2. Tires o reutilitzes?	3.1. ORTOGRAFIA I FONÈTICA 3.1.1. Confusions en la posició de la síl·laba tònica 3.2. MORFOSINTAXI 3.2.1. Les funcions sintàctiques 3.3. LÈXIC 3.3.1. Els doblats (II)
3 REPORTERS EN ACCIÓ pàg. 52	1. Escolta bé el que et dic 1.1. El reportatge	2. Coneixements ecològics tradicionals	3.1. ORTOGRAFIA I FONÈTICA 3.1.1. Les divergències vocàliques 3.2. MORFOSINTAXI 3.2.1. La substitució pronominal 3.2.2. La combinació de pronoms febles 3.3. LÈXIC 3.3.1. Els neologismes
4 DIGUES LA TEUA pàg. 74	1. Personalment opine... 1.1. L'article d'opinió	2. Cridem pel clima, però... com?	3.1. ORTOGRAFIA I FONÈTICA 3.1.1. Les consonants oclusives 3.2. MORFOSINTAXI 3.2.1. L'oració composta 3.2.2. Les oracions coordinades 3.3. LÈXIC Els barbarismes
5 TAULER D'ANUNCIS pàg. 96	1. Més val una imatge que mil paraules 1.1. Els textos publicitaris	2. Publicitat sostenible	3.1. ORTOGRAFIA I FONÈTICA 3.1.1. Les grafies <i>g, j, tg</i> i <i>tj</i> 3.2. MORFOSINTAXI 3.2.1. Les oracions subordinades substantives 3.3. LÈXIC 3.3.1. Locucions, frases fetes i refranys

PLURILINGÜISME VIU	LITERATURA VIVA	PROJECTE VIU	IDEES CLARES	AVALUACIÓ
4. Les llengües del món	5. La Renaixença 5.1. Romanticisme i Renaixença 5.2. La poesia 5.3. La Renaixença valenciana 5.4. El teatre 5.5. La narrativa	6. Periodisme de proximitat	– Mapa mental – Reflexió sobre allò aprés	– Assoliment dels continguts vistos al llarg de la unitat
4. La variació lingüística 4.1. La variació diatòpica	5. El Modernisme 5.1. La poesia modernista 5.2. La novel·la modernista 5.3. El teatre modernista	6. Parlant de tot	– Esquema – Reflexió sobre allò aprés	– Assoliment dels continguts vistos al llarg de la unitat
4. La varietat diastràtica 4.1. L'argot juvenil	5. El noucentisme 5.1. La poesia noucentista 5.2. Eugeni d'Ors	6. Fem un fotoreportatge	– Reflexió sobre allò aprés	– Assoliment dels continguts vistos al llarg de la unitat
4. La variació diafàsica 4.1. Els registres lingüístics	5. Les avantguardes 5.1. Joan Salvat-Papasseit 5.2. Josep Vicenç Foix 5.3. Carles Salvador	6. La teua opinió compta	– Aprenentatge cooperatiu: cadena de preguntes	– Assoliment dels continguts vistos al llarg de la unitat
4. La llengua de signes	5. La narrativa de postguerra 5.1. Mercè Rodoreda 5.2. Llorenç Villalonga 5.3. La novel·la en la postguerra valenciana 5.3.1. Enric Valor	6. Auxiliars de publicitat	– Mapa conceptual – Reflexió sobre allò aprés	– Assoliment dels continguts vistos al llarg de la unitat

	VIU EN VALENCIÀ	REVISCOLEM LA TERRA	VIU LA LLENGUA
6 SEGUIM LA NORMA <p>pàg. 98</p>	1. Premeu el botó 1.1. Els textos instructius	2. Dia de l'Arbre	3.1. ORTOGRAFIA I FONÈTICA 3.1.1. Les consonants x, tx i -ig 3.2. MORFOSINTAXI 3.2.1. Les oracions subordinades adjectives o de relatiu 3.3. LÈXIC 3.3.1. Procediments de formació de paraules
7 AL MEU PARER <p>pàg. 116</p>	1. A mi no em critiques! 1.1. La crítica	2. Art i medi ambient	3.1. ORTOGRAFIA I FONÈTICA 3.1.1. Les vocals e/o obertes i tancades 3.2. MORFOSINTAXI 3.2.1. Les oracions subordinades adverbials 3.2.2. Classes de subordinades adverbials 3.3. FONÈTICA 3.3.1. Els falsos sinònims
8 PREPARATS PER AL FUTUR <p>pàg. 134</p>	1. Fes-te valdre 1.1. El currículum	2. Preguntes verdes	3.1. ORTOGRAFIA I FONÈTICA 3.1.1. Les grafies r i rr 3.2. MORFOSINTAXI 3.2.1. Les oracions interordinades 3.2.2. Classes d'oracions interordinades 3.3. LÈXIC 3.3.1. El llenguatge igualitari
9 RECAPITULEM <p>pàg. 152</p>	1. Un popurri de textos	2. Testimonis del clima	3.1. ORTOGRAFIA I FONÈTICA 3.1.1. Repàs ortogràfic 3.2. MORFOSINTAXI 3.2.1. L'article neutre <i>lo</i> 3.3. LÈXIC 3.3.1. Expressions amb els verbs <i>fer</i> i <i>donar</i>
ANNEX <p>pàg. 171</p>	1. Rúbrica de l'expressió escrita		
	2. Rúbrica de l'expressió oral		
	3. Rúbrica de coavaluació		
	Connectors		

PLURILINGÜISME VIU	LITERATURA VIVA	PROJECTE VIU	IDEES CLARES	AVALUACIÓ
4. Llengües en contacte	5. La poesia de postguerra 5.1. Salvador Espriu 5.2. Vicent Andrés Estellés	6. Fem un vídeo tutorial	– Reflexió sobre allò après	– Assoliment dels continguts vistos al llarg de la unitat
4. Les actituds lingüístiques	5. El teatre i l'assaig de postguerra 5.1. El teatre 5.2. L'assaig	6. Què diuen els crítics?	– Mapa conceptual – Reflexió sobre allò après	– Assoliment dels continguts vistos al llarg de la unitat
4. Normativització i normalització	5. La literatura actual (I) 5.1. La narrativa 5.2. La poesia	6. Tinc una entrevista de treball	– Aprenentatge cooperatiu: sac dels dubtes	– Assoliment dels continguts vistos al llarg de la unitat
4. Drets lingüístics	5. La literatura actual (II) 5.1. El teatre 5.2. L'assaig	6. Records d'una etapa	– Eix cronològic – Reflexió sobre allò après	– Assoliment dels continguts vistos al llarg de la unitat

UNITAT 1

VIU EN VALENCIÀ

1. I tu, de quina xarxa social eres?

REVISCOLEM LA TERRA

2. Els *green influencers*

VIU LA LLENGUA

3.1. ORTOGRAFIA I FONÈTICA

3.1.1. Esse sorda i esse sonora

3.2. MORFOSINTAXI

3.2.1. L'oració

3.2.2. Classes d'oracions

3.3. LÈXIC

3.3.1. Els doblats (l)

PLURILINGÜISME VIU

4. Les llengües del món

LITERATURA VIVA

5. La Renaixença

5.1. Romanticisme i Renaixença

5.2. La poesia de la Renaixença

5.3. La Renaixença valenciana

5.4. El teatre de la Renaixença

5.5. La narrativa de la Renaixença

PROJECTE VIU

6. Periodisme de proximitat

IDEES CLARES

AVALUACIÓ

1. I TU, DE QUINA XARXA SOCIAL ERES?

1. **[CO]** Visualitza el vídeo sobre «Com s'informen els jòvens» i respon les preguntes següents.

- Quins són els principals referents informatius dels jòvens?
- Per quin motiu s'elegeixen les xarxes socials com a principal font d'informació?
- Digues, segons el vídeo, quins són els avantatges i els perills que poden tindre les xarxes socials.
- Què és «Verificat»? A què es dediquen?
- Expliqueu el significat de «pluralitat informativa», «bombolla filtrada» i «dieta mediàtica»?

Com s'informen els jòvens?

2. **[EO]** Mira la foto que apareix a continuació i comenta els punts següents:

- Quina xarxa social uses habitualment? Coincideix amb les més utilitzades segons l'estadística?
- Quines altres xarxes utilitzes? Amb quina finalitat les empreses?
- A què creus que es deu la diferència d'ús entre Whatsapp i Telegram si la seua finalitat és pràcticament la mateixa?

Imatge: Xarxes socials més utilitzades a Espanya d'Àlex Calaff Planas

3. **CE** Llegiu la notícia que teniu a continuació i resoleu les activitats que es proposen.

EL DIARI VIU

Xarxes socials i salut mental, de problema a possible solució

15/12/2022 - 19:10

S'ha escrit molt sobre l'impacte de les xarxes socials en la salut mental dels joves, però l'ús de les plataformes també han destapat i normalitzat molts tabús.

Les restriccions i **els efectes de la pandèmia de la covid-19 han disparat** tots els indicadors relacionats amb la **salut mental**. Els **joves d'entre 15 i 30 anys**, l'anomenada Generació Z o *Centennials*, ha sigut un dels principals col·lectius afectats.

Les dades són alarmants. Segons l'associació Obertament, dedicada a lluitar contra l'estigma de les persones amb problemes de salut mental, **el suïcidi és la segona causa de mort entre els joves** d'entre 15 i 29 anys. Durant la pandèmia, les temptatives entre adolescents s'han incrementat un 27%.

Els trastorns de salut mental es veuen agreujats per l'**estigma social**: 8 de cada 10 persones afectades ha viscut alguna classe de **discriminació**, segons Obertament.

L'associació ha llançat la campanya «No és culpa meua» amb l'objectiu de trencar els tabús que envolten els trastorns mentals per, d'aquesta manera, **facilitar que els joves demanen ajuda** tan bon punt la necessiten.

Els que pertanyen a la Generació Z són els **primers nadius digitals**; han viscut des de menuts amb les pantalles ben a prop i les **xarxes socials** són el seu **mitjà predilecte d'interacció** amb altres persones. Són també la generació més digital. Segons el darrer Estudi Anual de Xarxes a l'Estat, els *centennials* estan connectats **una hora i 42 minuts de mitjana al dia**, 26 minuts més que els seus antecessors, els *millennials*. Les seues plataformes preferides són **Instagram, WhatsApp, Youtube i TikTok**, en aquest orde.

És important ser conscients de **l'ansietat que ens pot generar intentar no perdre'ns res** del que passe a les xarxes. Cal relativitzar el fet de no ser capaços d'absorbir tota la informació; no és necessari exposar tot el que passa en el nostre dia a dia.

Un últim consell és acceptar les particularitats de cada xarxa. **«Twitter és la xarxa dels haters. La conversa és molt agressiva»**, assegura Albert Vico, però també hi ha continguts molt interessants i «si no estàs, et perds coses».

Com trobar l'equilibri? Vico repeteix la recomanació que van fer-los els mateixos responsables de les xarxes de Twitter Espanya: **«Si et molesten, ignora; si et fan mal, bloqueja, i si t'estan amenaçant, denuncia»**.

<https://www.ccma.cat> > catradio > popap > notícia (adaptació)

- a) Definiu els conceptes següents: «salut mental», «estigma social» i «nadius digitals».
- b) Per què penseu que ha augmentat en un 27% el suïcidi entre els adolescents?
- c) Penseu que és massa, invertir 1 hora i 42 minuts en les xarxes socials? Quant de temps passeu vosaltres?
- d) L'article diu que «Twitter és la xarxa dels *haters*», què en penseu d'aquesta afirmació? Us heu trobat alguna vegada algun cas de *hater* en les vostres xarxes socials?

4. Els influenciadors són importants en la societat actual. Més d'un 80% de les decisions de compra de productes de hui en dia són per consell d'un conegut, d'un familiar o d'un influenciador. Contesta les preguntes següents:

- a) Dels influenciadors que coneixes, quins recomanaries? Per què?
- b) Si fores influenciador, quines aplicacions utilitzaries? Com crearies la teua xarxa social?
- c) Has comprat alguna vegada alguna marca o producte publicitat per un influenciador? Quin?

5. Per equips, elaboreu una enquesta de cinc preguntes entre els jòvens del teu centre a través d'un qüestionari anònim sobre el consum d'informació actual (xarxes socials, televisió, amics i familiars, llocs web, influenciadors) i el grau de confiança. Exposeu els resultats a classe i comenteu-los.

2. ELS GREEN INFLUENCERS

EL DIARI VIU

🕒 4 min

2 📄 📌 🔗

Destinem les vacances a salvar el planeta

Fotografies de platges plenes de fem, consells sobre com reciclar o frases informatives sobre els perills del canvi climàtic. Des de fa uns anys, en Instagram només es troben publicacions referents a les últimes vacances idíl·liques dels *influencers* del moment, sinó que cada vegada hi ha més perfils on s'aposta per fer activisme i divulgació sobre com cal cuidar el planeta i el medi ambient. Hi ha qui els coneix com a *green influencers*.

Es tracta d'un activisme emergent que utilitza les xarxes socials com una gran plataforma de difusió. No sense patir algunes dificultats, ja que els activistes s'han de limitar a condensar totes les dades en un text curt. A més, molts es veuen abocats a la «tirania de l'algoritme». «Sempre han d'estar canviant d'estratègia segons com canvien els algorismes: ara Instagram prioritza els *Reels* (vídeos curts) i això els comporta molta més faena que si només fora penjar una fotografia», diu una experta.

Però la resposta dels usuaris justifica l'esforç. Així ho expressa l'activista Noemí Fuster: «El *feedback* és molt positiu, al contrari d'altres àmbits com la moda, on hi ha més *haters*. Jo no n'he trobat mai. Els usuaris són molt respectuosos i, si fan crítiques, les fan amb cura i són constructives». Assegura que els seus seguidors són persones molt empàtiques, amb molta sensibilitat i molt conscienciades. «Crec que hi ha moltes persones que tenen ganes de fer coses, però sovint els falta informació. Per això plataformes com Instagram són un bon recurs perquè sàpien més coses del tema», diu Fuster, que també tracta temes d'àmbit internacional, com la pesca il·legal de la Xina.

La narrativa predominant és la del format *beforeafter* (abans i després). És un model que s'ha vist molt per mostrar com queda un paisatge abans i després d'haver tret les deixalles que hi havia. És un missatge molt visual que fa veure un canvi i una millora respecte a l'estat anterior. D'aquesta manera, la confrontació d'aquestes imatges o comparatives intenta commoure i conscienciar els seguidors sobre el valor que té l'acció humana per a canviar la situació i millorar el medi ambient. Gràcies a aquesta dualitat, s'aconsegueix enviar un missatge molt directe i capaç d'arribar a molta més gent i impactar el públic.

https://www.ara.cat/estils/aquestes-vacances-fes-servir-instagram-salvar-planeta_130_4082535.html (adaptació)

1. Preneu fotografies amb la voluntat de ser *green influencers* amb la tècnica del *beforeafter*, després els posareu un peu de foto suggeridor i les comparareu amb el vostre grup per a comentar-les.

3.1. ORTOGRAFIA I FONÈTICA

1. Completa els buits amb la grafia corresponent. Després, classifica-les segons tinguen el so de la esse sonora o sorda.

Beni__a, Ontinyent, Alcoi, Finestrat, Ròtova, Xixona i Canals seran els pobles de Diània que acolliran les Trobades 2023.

Les Trobades d'Escoles Valen__ianes, enguany sota el lema «Recuperem el Verd», comen__aran el 14 de mar__a Xirivella.

Aquestes Trobades 2023 volen donar a conèixer la me__tra Carme Miquel, espe__ialment el seu ve__ant ecologista i ecofeminista, així com la seua lluita per la llengua i el país. «Recuperem el Verd» és «una crida a l'acció i un cant a l'esperan__a en la recupera__ió de la cons__iència ecologista mitjan__ant l'educa__ió», en paraules de la pre__identa d'Escola Valen__iana, Alexandra Usó. Les Trobades 2023 demanen a les valen__ianes i valen__ians continuar la tasca de Carme Miquel i el seu compromís amb el País Valen__ià.

El cartell i di__eny de les Trobades 2023 han estat realitzats per l'il·lustrador i di__enyador gràfic Paco Giménez, i la can__ó ha estat compo__ada i interpretada pel grup El Diluvi, on s'exalta el nostre país i el paper vertebrador i dignificador de les Trobades d'Escoles Valen__ianes.

<https://www.diania.tv/agenda/trobades-escoles-valencianes-2023/>

esse sonora	esse sorda

RECORDA:		
Esse sonora	S	Entre vocals
	Z	A principi de paraula i darrere de consonant
Esse sorda	S	A principi de paraula, al final i entre consonant i vocal
	SS	Entre vocals
	C	Davant de e i de i
	Ç	Davant de a, o, u i al final de paraula

3.2 MORFOSINTAXI

3.2.1. L'oració simple

Una **oració** està formada per un sintagma nominal que funciona com a subjecte i per un sintagma verbal que funciona com a predicat. El sintagma nominal concorda en nombre i persona amb el verb, i normalment apareix anteposat:

Moltes persones no es presentaren a l'examen.
(subjecte) (predicat)

3.2.2. Classes d'oracions

Les oracions es poden classificar tenint en compte diversos criteris:

Segons si tenen o no subjecte:

- ✱ Les **oracions personals**: Són les oracions que tenen un **subjecte** que pot ser **explícit o lèxic** (present en l'oració) o **el·líptic o gramatical** (no present a l'oració, tot i que se sobreentén). Ex: **Els bombers** apaguen el foc / **Ø** Sempre arribem tard (**Nosaltres**).
- ✱ Les **oracions impersonals**: Algunes oracions no presenten subjecte, per això s'anomenen impersonals. Els verbs d'aquestes oracions són **verbs meteorològics**, verbs gramaticalitzats com **Haver-hi**, **CALDRE**, **FER**, o verbs pronominals com **SABER-SE**, **DIR-SE**, etc. Ex: Hui **plou** molt / **Fa** fred / **Hi havia** molta gent a l'estadi / **Cal** entregar el treball a temps / No **se sap** encara si hi haurà classe demà.

2. Escriu un subjecte per a cada oració, si és el cas, i digues quina classe d'oració és.

- ... hem visitat Joan a l'hospital aquest matí.
- ... es prohibeix córrer per l'escala.
- ... hi havia moltes persones al Medusa d'enguany.
- ... he tret un excel·lent en valencià.
- ... cal repassar el que estudiem cada dia.

Segons si expressen accions o s'atribueixen qualitats:

- ✱ Les **oracions atributives**: Tenen un verb **copulatiu** (*ser, estar, semblar o paréixer*) i atribueixen una qualitat modal o aspectual al subjecte. Ex: *Aquest pastís és deliciós / Hui Mercè està enfadada / Els familiars de Lluïsa semblen preocupats*. A més, hi ha una sèrie de verbs anomenats **quasicopulatiu** que també afegeixen un valor semàntic modal o aspectual a l'oració (*quedar-se, fer-se, continuar, restar, tornar-se, posar-se...*). Ex: *El pare s'ha quedat preocupat / La seva filla s'ha fet pilot / Núria continua sense faena*.
- ✱ Les **oracions predicatives**: Tenen un verb **no copulatiu** i expressen l'acció que fa el subjecte. Ex: *Natàlia ha perdut el paraigua / L'accident de tren ha provocat molts ferits / Anirem d'excursió demà*.

3. Quines d'aquestes oracions són atributives i quines predicatives?

- a) Vicent era propietari d'un bar en la platja de Xeraco.
- b) Joana ha arribat cansada del treball.
- c) És una persona major que nosaltres.
- d) Parla molt bé alemany i italià.
- e) Eixa pel·lícula sembla interessant.

Segons si tenen un verb en forma personal o més d'un:

- ✱ Les **oracions simples i compostes**: Les **oracions simples** tenen un sol verb (simple, compost o perifràstic), en canvi, les **oracions compostes** tenen més d'un verb (en aquestes oracions hi ha una proposició principal i una altra subordinada o interordinada). Ex: *A Pau li **agrada** menjar creïlles amb pernil / Maria no **ha vingut** a la festa perquè **es trobava** malalta.*

Segons la intenció del parlant:

- ✱ Les **oracions enunciatives**: Informen objectivament d'un fet i tenen el verb conjugat en mode indicatiu. Ex: *La biologia **és** la ciència que **estudia** l'estructura dels éssers vius i dels seus processos vitals.*
- ✱ Les **oracions interrogatives**: Demanen informació sobre un fet i poden tindre el subjecte postposat al verb. Ex: *Comencen divendres **les vacances?*** Segons la manera com es planteja les preguntes poden ser:

Directes	Porten el signe d'interrogació de forma explícita.	<i>Vindràs al cine?</i>
Indirectes	No porten signe d'interrogació.	<i>M'agradaria saber si vindreu a sopar.</i>
Totals	La resposta és SÍ o NO.	<i>Voleu anar de viatge?</i>
Parcials	La resposta és més elaborada i extensa.	<i>Quan serà el pròxim examen?</i>

- ✱ Les **oracions exclamatives**: Expressen emocions sobre un fet: sorpresa, admiració, alegria, etc. Ex: *El pastís està boníssim!*
- ✱ Les **oracions imperatives**: Expressen una orde, una recomanació o una sol·licitud d'ajuda. Ex: *Llava't / És millor que tornes cap a casa / No córregues, que cauràs.*
- ✱ Les **oracions desideratives**: Expressen un desig i tenen el verb conjugat en subjuntiu o condicional. Ex: ***Voldria** que **llegires** la novel·la.*

4. Classifica les oracions següents segons la intenció del parlant:

- Quina bugada més pesada que hem fet!
- Ens agradaria tindre un apartament en la platja.
- No sé si plantar una perera o una pomera.
- Què ens va aconsellar el tècnic de medi ambient?
- L'assistència sanitària és un dret de tots els ciutadans.

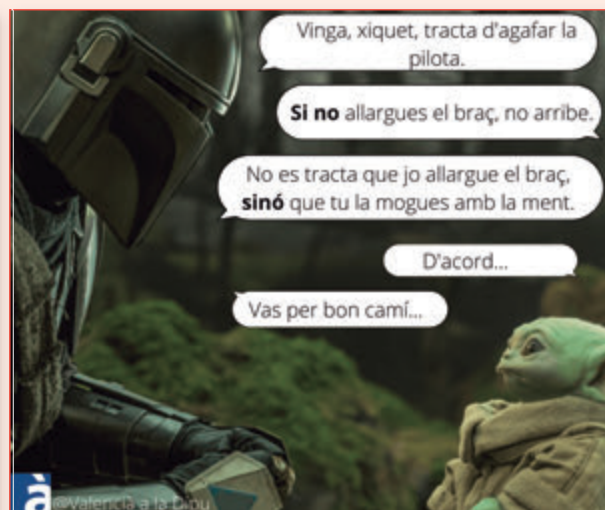

3.3. LÈXIC

3.3.1. Els doblats

Són paraules que plantegen dubtes a l'hora d'usar-les. En aquesta unitat treballarem els doblats següents:

- aleshores** / **a les hores**: **aleshores** és un adverbi de temps que vol dir en aquell moment, mentre que **a les hores** fa referència al moment. Ex: *Aleshores vam trobar el carrer on vivia* / *Tenim cita a les hores indicades al full*.
- ahora** / **a l'hora**: **ahora** és un adverbi que significa a un mateix temps, **a l'hora** vol dir en el moment indicat. Ex: *Reia i plorava ahora* / *L'avió aterrarà a l'hora prevista*.
- potser** / **pot ser**: **potser**, escrit junt, és un adverbi que significa possibilitat, **pot ser** s'escriu separat quan tenim dos verbs *poder* + *ser*, formació que indica probabilitat. Ex: *Potser arribe massa prompte* / *Pot ser que vinga amb la seva germana*.
- sinó** / **si no**: **sinó** és una conjunció que introdueix una oposició, **si no**, escrit separat, és la unió del *si* (condicional) i de l'adverbi *no*. Ex: *No t'he dit que escures sinó que faces el sopar* / *Si no arriba prompte perdrà el tren*.

5. Completa les oracions següents amb la paraula o expressió adequada.

- a) No _____ que sempre arribe tard!
- b) _____ li dius res, continuarà fent el mateix.
- c) El partit començarà _____ acordada.
- d) Hem fet els exercicis de valencià i història _____
- e) No és que no m'agrada la tomaca _____ que ara no tinc gana.
- f) _____ guanyarà el premi de poesia per aquest nou poemari.
- g) Hem d'acudir tots junts a la reunió _____ que havíem acordat.

6. Completa els buits del text següent amb la paraula o expressió adequada de la taula inferior.

Damunt de la taula només hi havia dos jugadors i dos munts de cartes. Dos dels quatre jugadors inicials havien desaparegut per asseure's al fons de l'estança. Els dos hòmens que s'havien situat un poc per darrere de la taula, però, continuaven amatents al que s'esdevenia a la taula. (1) _____, els dos jugadors que quedaven a la taula van depositar les mans sobre els munts de cartes i en el mateix instant alçaren la meitat del feix de cartes. (2) _____ i en direcció a qui presidia la partida, l'home que havia demanat si confiaven en ell, mostraren les seues cartes i després se les acostaren per veure-les bé. Fou (3) _____ quan un dels dos jugadors deixà anar un crit horrorós que recorregué les parets d'aquella estança, es passejà pel raval i descendí per tot el poble fins morir en les aigües del riu Serpis. El dolor del crit de Facund Agullonet no l'arreglè el seu amic Salvador Romuald en el quadern on ho anotava tot, (4) _____ que quedà gravat en altres llocs. (5) _____ a moltes cases del poble i en les oïdes de molts vilatans, aquella partida i aquell crit, aquella història i aquella nit, quedà perenne per a sempre.

CARBONELL, Iván: *El secret del mas de la pedra*, València, Tabarca Llibres, 2010

1	aleshores	a l'hora	a les hores
2	a l'hora	ahora	aleshores
3	aleshores	a l'hora	ahora
4	si no	sinó	sino
5	potser	a l'hora	pot ser

4. LES LLENGÜES DEL MÓN

4.1. Les llengües del món

Al món hi ha entre 5000 i 8000 llengües. Hi ha dificultats per a establir amb precisió la quantitat exacta, no sempre és fàcil decidir si una forma de parla és una llengua o tan sols la varietat dialectal d'una llengua comuna, perquè en ocasions el límit entre llengua i dialecte és imprecís.

Les llengües del món s'agrupen bàsicament a partir de dos criteris:

- El **criteri genètic**, que estableix famílies de llengües gràcies a l'estudi de les semblances i les diferències. Dins de les famílies lingüístiques, les llengües es poden agrupar en grups. Per exemple, el *francès*, l'*italià*, el *portuguès* i el *romanès*, a més d'altres, provenen del llatí, i per això s'anomenen llengües romàniques. Però, dins de la família indoeuropea hi ha altres grups o subgrups com les llengües eslaves, les llengües germàniques, etc. Així, per tal d'esbrinar si dos llengües o més estan emparentades entre si, s'han de comparar i veure si hi ha semblances entre les paraules. Fixeu-vos en l'exemple:

Llengües germàniques (família indoeuropea)					
anglès	alemany	luxemburguès	danés	noruec	suec
<i>house</i>	<i>haus</i>	<i>haus</i>	<i>hus</i>	<i>hus</i>	<i>hus</i>

Parentiu entre llengües germàniques a partir de la paraula *casa*.

- El **criteri tipològic**, que observa les característiques internes de les llengües en un exercici de comparació estructural. Per exemple, el *francès*, el *gallec* i l'*anglès* ordenen les oracions en subjecte - verb - objecte (*Pere ha comprat una motxilla*), i en canvi altres llengües com el *turc*, el *japonès*, el *persa*, l'*esquimal* o el *georgià* segueixen un ordre diferent, subjecte - objecte - verb (*Pere una motxilla ha comprat*).

Família lingüística:
Grup de llengües emparentades que deriven d'una llengua precedent, més antiga. A través de la història i per altres factors s'han diversificat, però conserven característiques comunes.

1. Fixa't en el gràfic de la pàgina següent sobre les grans llengües del món i respon les preguntes:

- Quina és la llengua més parlada com a primera llengua?
- Quina és la llengua més parlada com a segona llengua?
- Quantes famílies lingüístiques hi ha? Escribeu-ne els noms.
- A quina família lingüística pertany el valencià?
- Quina és la família lingüística que ocupa una extensió major?

5. LA RENAIXENÇA

Romanticisme

5.1. Romanticisme i Renaixença

1. Visualitza el vídeo i contesta les preguntes que es proposen:

a. Quan sorgeix el Romanticisme?

- Segle XVII.
- Segle XVIII.
- Segle XIX.

b. El Romanticisme prioritza...

- l'originalitat de la creació i la imaginació de l'individu.
- la traducció de clàssics medievals.
- l'originalitat i al plagi de les obres anteriors.

c. Carles Aribau és defensor del Romanticisme...

- liberal.
- conservador.
- ultraliberal.

d. Qui no forma part del Romanticisme conservador?

- Milà i Fontanals.
- Rubió i Ors.
- Teodor Llorente.

e. Marca les opcions que siguin correctes del Romanticisme:

- s'inspira en la poesia dels trobadors i el gust per la natura.
- es recuperen els *Jocs Florals*.
- es redescobreixen les arrels nacionals i la identificació d'una cultura diferenciada.
- es creen per primera vegada els *Jocs Florals*.

La **Renaixença** és el moviment cultural que s'inicià a Catalunya en la primera meitat del segle XIX. La publicació del poema de Bonaventura Carles Aribau «La Pàtria» (1833) es considera com a inici simbòlic de la Renaixença, mentre que el 1877, quan Jacint Verdaguer rep el premi extraordinari dels Jocs Florals es considera el final de la Renaixença.

Característiques de la Renaixença:

- ✓ Recuperació del passat esplendorós.
- ✓ Descobriment i divulgació dels clàssics medievals.
- ✓ Recuperació de la literatura de tradició oral.
- ✓ Creació de nous gèneres literaris.
- ✓ Creació d'òrgans de difusió de la llengua.

2. Busqueu informació en Internet i realitzeu un pòster sobre *Els Jocs Florals* que continga informació sobre quan es van iniciar i consolidar, qui va fer el primer discurs d'inauguració, la finalitat, el lema dels *Jocs Florals*, si es van interrompre en algun moment i si es van tornar a reprendre, principals poetes que van participar, etc.

5.2. La Renaixença: la poesia

La poesia era el gènere per excel·lència sobretot a la primera part de la Renaixença. Era molt fàcil publicar poesia perquè qualsevol revista la podia incloure en poc d'espai. A més a més, era un gènere que s'adequava als gustos dels romàntics contemporanis i tenia major visibilitat des de la instauració dels Jocs Florals. **Bonaventura Carles Aribau** va escriure *La Pàtria* considerada una de les primeres mostres de la literatura romàntica en la nostra llengua. **Jacint Verdaguer** va publicar *L'Atlàntida* (1877), la seua primera obra èpica i li va seguir *Canigó* (1885).

3. **[CE]** Llig aquest fragment del poema «La Pàtria» de Bonaventura Carles Aribau i assenyala els versos on s'expressen aquestes idees:

- a) L'enyorança de la terra.
- b) L'elogi o l'exaltació de la llengua.
- c) Les referències al paisatge.

Adéu-siau, turons, per sempre adéu-siau,
oh serres desiguals, que allí, en la pàtria mia,
dels núvols e del cel de lluny vos distingia,
per lo repòs etern, per lo color més blau.
Adéu tu, vell Montseny, que des ton alt palau,
com guarda vigilant cobert de boira e neu,
guaïtes per un forat la tomba del Jueu,
e al mig del mar immens la mallorquina nau.

Què val que m'haja tret una enganyosa sort
a veure de més prop les torres de Castella,
si el cant del trobador no sent la mia orella,
ni desperta en mon pit un generós record?
En va a mon dolç país en ales jo em transport,
e veig del Llobregat la platja serpentina,
que fora de cantar en llengua llemosina,
no em queda més plaer, no tinc altre conhort.

Plau-me encara parlar la llengua d'aquells savis,
que ompliren l'univers de llurs costums e lleis,
la llengua d'aquells forts que acataren los reis,
defengueren llurs drets, venjaren llurs agravis.
Muirra, muirra l'ingrat que, en sonar en sos llavis
per estranya regió l'accent nadiu, no plora,
que en pensar en sos llars, no es consum ni s'enyora,
ni cull del mur sagrat la lira dels seus avis!

5.3. La Renaixença valenciana

La poesia no s'havia deixat de practicar, tant a nivell popular com en cercles cultes, on tenia un cert prestigi. La societat de la Renaixença estava encapçalada per la burgesia que es resistia al canvi social. Era una burgesia basada en una economia agrària. Era per això que ofería una poesia limitada a cantar el **paisatge** i a destacar elements folklòrics del nostre voltant utilitzant una sèrie de **recursos expressius** com l'eufòria anímica, les descripcions idíl·liques, etc.

Participaren dos grups d'autors. Els **poetes de quant**, eren burgesos conservadors i s'oposaven a la politització de la Renaixença. En els seus poemes apareixia una pàtria idealitzada molt allunyada de la realitat social. Destaca Teodor Llorente amb *Llibret de versos* (1885). Els **poetes d'espardenya** que eren els poetes més humils amb idees liberals. Defensaven l'ús de la llengua col·loquial i no els preocupava la correcció gramatical. Destaca l'autor Constantí Llombart amb *Los fills de la morta-viva* (1883).

4. **[CO]** Escolta el poema «Vora el barranc dels Algadins» de Teodor Llorente i contesta les preguntes següents. Després, prepara-te'l i recita'l als companys.

- Com és el paisatge que descriu el poeta?
- Quins elements d'eixe paisatge es mencionen?
- De què es lamenta al final del poema?

Vora el barranc
dels Algadins

5.4. La Renaixença: el teatre

5.4.1. Teatre popular

El **sainet** era el gènere teatral que més èxit va tindre, sobretot entre les classes populars. Es representaven **escenes de la vida quotidiana**, en una parla viva i popular, no exempta d'expressions habituals, considerades vulgars. Els actors no eren professionals. Els temes que tractaven eren de tipus **costumista** com el món de les aparences i malentesos, els nous rics... Al començament es representava en els entreactes d'obres importants però es va fer tan popular que es va convertir en un gènere propi. Entre els dramaturgs més importants trobem **Eduard Escalante** amb *Bufar en caldo gelat* (1869) i **Josep Bernat i Baldoví** amb *El Virgo de Vicenteta i l'alcalde de Favara* (1845).

5.4.2. Teatre culte

Escrit en una modalitat literària més llibresca, el **teatre culte** tractava de reproduir els ideals romàntics. Les obres mostraven diversitat de situacions i solien estar emmarcades en contextos històrics reals i coneguts. Els personatges apareixien dominats per fortes passions amoroses i per l'afany de llibertat. Entre els dramaturgs més importants trobem **Àngel Guimerà** amb *Mar i cel* (1888) o *Terra baixa* (1897) i **Frederic Soler** amb *Les joies de la Roser* (1866) o *Les hores del mas* (1869).

- ♫. **[CE]** El fragment següent pertany a l'obra d'Escalante *Tres forasters de Madrid*. Feu la lectura dramatitzada i després, en parelles, subratlleu els barbarismes i els col·loquialismes i escriviu-los correctament.

SUNSIÓN: A eixe ninot enflocat,
diga-li vosté, so mueble,
que en València és a on se cria
la sal del mundo i el pebre.
En fi, que en eixe concepte,
presente's a on se presente,
val més una valenciana
que cinquanta madrilenyes!

CARMELITO: Vaja un arranc! Se comprén,
el despit la mortifica.
Escribame usté otros versos,
digué Corina: ¡oh! ¡la espina
del amor! Aquella frase
li agradà molt. En seguida
ne mamprenc uns atres. Vaig
a comprar en la botiga
paper, i me'n munte al porxe,
allí la quietud me inspira,
ja tinc l'escomençament
enfilat, vorem com lliga...
¡Te amo tanto! santo, gallo, espanto,
calicanto, barranco.

BORRÀS, Vicent i al.: *Les veus del temps. Antologia dels millors textos de la nostra literatura*, Alzira, Bromera, 2002 (adaptació)

6. Visualitza el vídeo de la representació de l'obra *Mar i cel* d'Àngel Guimerà i respon:

- En quina època està ambientada la història?
- En quin fet històric es basa l'obra?
- On transcorre de l'obra?
- Mar i cel* tracta de l'amor impossible entre els protagonistes a causa de la religió. Coneixes una altra obra amb aquesta mateixa temàtica?

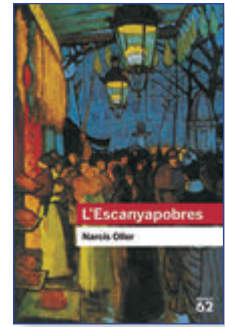

5.5. La Renaixença: la narrativa

En la Renaixença es van publicar poques novel·les en relació amb la poesia. La **narrativa romàntica** s'escriu en una modalitat més arcaica i cultista. Una mostra és *L'orfeneta de Menargues* (1862) d'Antoni de Bofarull. En canvi, la **novel·la realista** tracta de denunciar els problemes de la societat i de mostrar comportaments humans inadequats que calia canviar. Els personatges són arquetips corrents, propis de la vida quotidiana. En la segona meitat del segle XIX la **novel·la naturalista** va ser una evolució del realisme; el comportament dels personatges es considerava conseqüència de la influència ambiental o de l'herència genètica. Destaca Narcís Oller amb *L'escanyapobres* (1884), *La febre d'Or* (1890), *La bogeria* (1899)...

7. **[CE]** Llig el fragment que tens a continuació i contesta les preguntes següents:

- Per què apareixen magatzems per tota la vila?
- Com és considerat l'Oleguer pels veïns?
- La novel·la realista mostra comportaments impropis per tal de rectificar-los. Quins comportaments no adequats apareixen en aquest fragment?

Els mercats de Pratbell, d'antiga anomenada, van arribar al seu més gran esplendor pels contorns de l'any 50 de la passada centúria. Acabava d'estrenar-se el tros de carretera de Madrid a Granada, que travessa Pratbell; i, sent aquesta vila cap de jornada o de rellevament, en tocà els resultats ben prompte. Els blats de l'Urgell i de l'Aragó hi abocaven a torrentades els carros, i era negoci gran no deixar-los passar endavant, proveït com estava el país de salts d'aigua i bons molins. Així fou que, en un obrir i tancar d'ulls, l'esperit especulador dels de Pratbell compregué la jugada i plantà per tota la vila magatzems de grans. Un dels magatzems que cridà l'atenció des de primera hora fou el que al carrer de la Roca, vora el Portal Gran i a vint passes del Pallol, obrí l'Oleguer. «Per què?, Qui era l'Oleguer?, amb quins poders comptava?» Aquestes eren les preguntes que es feia tothom, l'enigma que capficava els de Pratbell, en passar pel carrer de la Roca.

—¿L'Oleguer, aquell xiquet traginer, fill de qui sap on, que fins ara ha guiat matxos? Si és més pelat que una rata! Si encara en els cabells du rastre de les pallisses on dormia! D'on ha tret els diners?

Era veritablement estrany que, mentre els altres traginers, fills de la vila, havien d'emigrar o sotmetre's a oficis més grossers, aquell foraster sense anomenada tinguera forces i pit per a obrir magatzem.

OLLER, Narcís: *L'escanyapobres*, Barcelona, Edicions 62, 1980 (adaptació)

8. Per parelles, trieu un dels autors de la Renaixença i creeu un compte d'Instagram sobre aquest:

- Afegiu diverses entrades amb informació relacionada amb la vida i l'obra de l'autor.
- Elaboreu entre 5 o 6 publicacions.
- Cada fotografia ha d'anar acompanyada d'una breu explicació o d'etiquetes que informen de què es tracta.

6. PERIODISME DE PROXIMITAT

Les necessitats d'informació de les persones han augmentat en els últims anys i, com heu pogut comprovar al principi de la unitat, les xarxes socials en són una bona mostra. A més, els **periòdics digitals** o **blogs personals** són també les formes preferides dels usuaris per a accedir a la informació de manera directa i concisa. Mentre que en el **diari digital** es poden tractar temes diversos, en el **blog personal** se sol tractar un tema concret. En els dos casos la informació s'actualitza contínuament. Aneu a convertir-vos en periodistes de proximitat, informareu de tot el que passa al vostre barri, poble o ciutat. Avant!

PAS 1

Creareu un **BLOG PERSONAL**. Hi ha moltes *apps* en Internet on podreu consultar aquest tema. Per exemple: **MyBlog**, **beBlogger**, etc. Trobareu diversos gestors de contingut digital (**CMS**) per a crear pàgines web, alguns d'eixos recursos són gratuïts. Un **CMS** és un *software* que us permetrà publicar qualsevol informació de manera senzilla, una plataforma web estàndard on podreu crear continguts sense tindre coneixements específics.

PAS 2

Haureu de triar un nom divertit o cridaner per al vostre blog. Caldrà que penseu en quina xarxa social el podeu promocionar, per exemple Instagram; planifiqueu el contingut que pujareu i sigueu perseverants.

PAS 3

Una vegada hàgeu creat el vostre blog personal, al llarg del curs penjareu textos periòdics relacionats amb el vostre poble, barri o ciutat, i així vos convertireu en periodistes de proximitat.

PAS 4

Tenint en compte els resultats que heu obtingut després de passar les enquestes entre els vostres companys en l'apartat «Viu en valencià», caldrà que feu un buidatge amb les respostes obtingudes, exposar-les en classe i penjar-ho en el vostre blog personal.

ÀNIM!

1. Completa aquest mapa mental afegint exemples sobre els continguts treballats al llarg de la unitat.

ORTOGRAFIA I FÒNETICA	<ul style="list-style-type: none"> • La <i>esse sorda</i> es pot representar amb les grafies • La <i>esse sonora</i> es pot representar amb les grafies
MORFOSINTAXI	<ul style="list-style-type: none"> • Les oracions <i>personals</i> tenen i les <i>impersonals</i> • Les oracions <i>atributives</i> tenen verbs i les <i>predicatives</i> • Les oracions <i>simples</i> tenen i les oracions <i>compostes</i> tenen • Existeixen cinc modalitats d'oracions segons la intenció del parlant. Són
LÈXIC	<ul style="list-style-type: none"> • <i>A les hores</i> significa • <i>Potser</i> és un adverbí que indica • <i>Sinó</i> és una conjunció que introdueix
LES LENGÜES DEL MÓN	<ul style="list-style-type: none"> • Una família lingüística és • Els dos criteris per a agrupar les llengües són
LITERATURA	<ul style="list-style-type: none"> • La Renaixença és • Algunes característiques de la Renaixença són • Bonaventura Carles Aribau i Jacint Verdaguer van escriure • Una de les diferències entre el teatre popular i el teatre culte és • Durant la Renaixença va haver

2. És hora de reflexionar. Al llarg de la unitat has après molts continguts nous. Ompli la graella següent amb la informació corresponent:

Què sabia?	Què he après?	Com ho he après?

«RATXA», UN POEMA PERILLÓS

Era 1952 i el jurat de Lo Rat Penat va traure de la plica un nom: Anna Rebeca Mezquita Almer. Ella era la guanyadora dels Jocs Florals de **València** amb el poema «Ratxa», però quan van comprovar que era una dona, li van retirar el premi. En la societat conservadora i patriarcal d'aquella època era **impensable** que una dona rebera un guardó com aquell i menys encara que llegira en públic un poema d'amor.

Si en aquell moment ja era impensable que una dona guanyara els Jocs Florals, encara era més **difícil** que el guanyara amb un poema d'amor dedicat a una altra dona. Amb el **seu** poema «tenim un segon perill», comenta **Josepa** Cucó Giner, catedràtica d'Antropologia Social a la Universitat de València. Els poemes que hi participaven eren anònims i en aquella societat de mitjan segle XX immersa en la dictadura, l'única lectura **possible** era la d'un poema d'amor d'un home dedicat a una dona. En canvi, com diu la professora, «una dona que lloara una altra dona era una segona **transgressió**, que deixava els barons de Lo Rat Penat **sense** cap argument».

Ara, en ple segle XXI, el fet de llegir «Ratxa» al Teatre Principal, on l'hauria d'haver llegit Anna Rebeca Mezquita l'any 1952 després de guanyar els Jocs Florals, és una manera de dignificar aquesta **escriptora** nascuda a Nules (la Plana Baixa).

https://www.apuntmedia.es/noticies/cultura/l-escriptora-castellonenca-retiraren-un-premi-dona_1_1461537.amp.html

1. Respon les preguntes següents:

- a) Aquest text parla sobre...
- b) Com eren els poemes que participaven en els Jocs Florals?
- c) Com s'està dignificant actualment l'autora del poema?
- d) Qui era Anna Rebeca Mezquita Almer?

2. Completa amb la forma correcta:

- a) _____ era impensable que una dona guanyara els Jocs Florals. (*aleshores / a les hores*).
- b) _____ és una manera de dignificar aquesta escriptora. (*pot ser / potser*).

3. Classifica les paraules del text que hi ha en negreta en la graella següent:

Esse sorda	Esse sonora

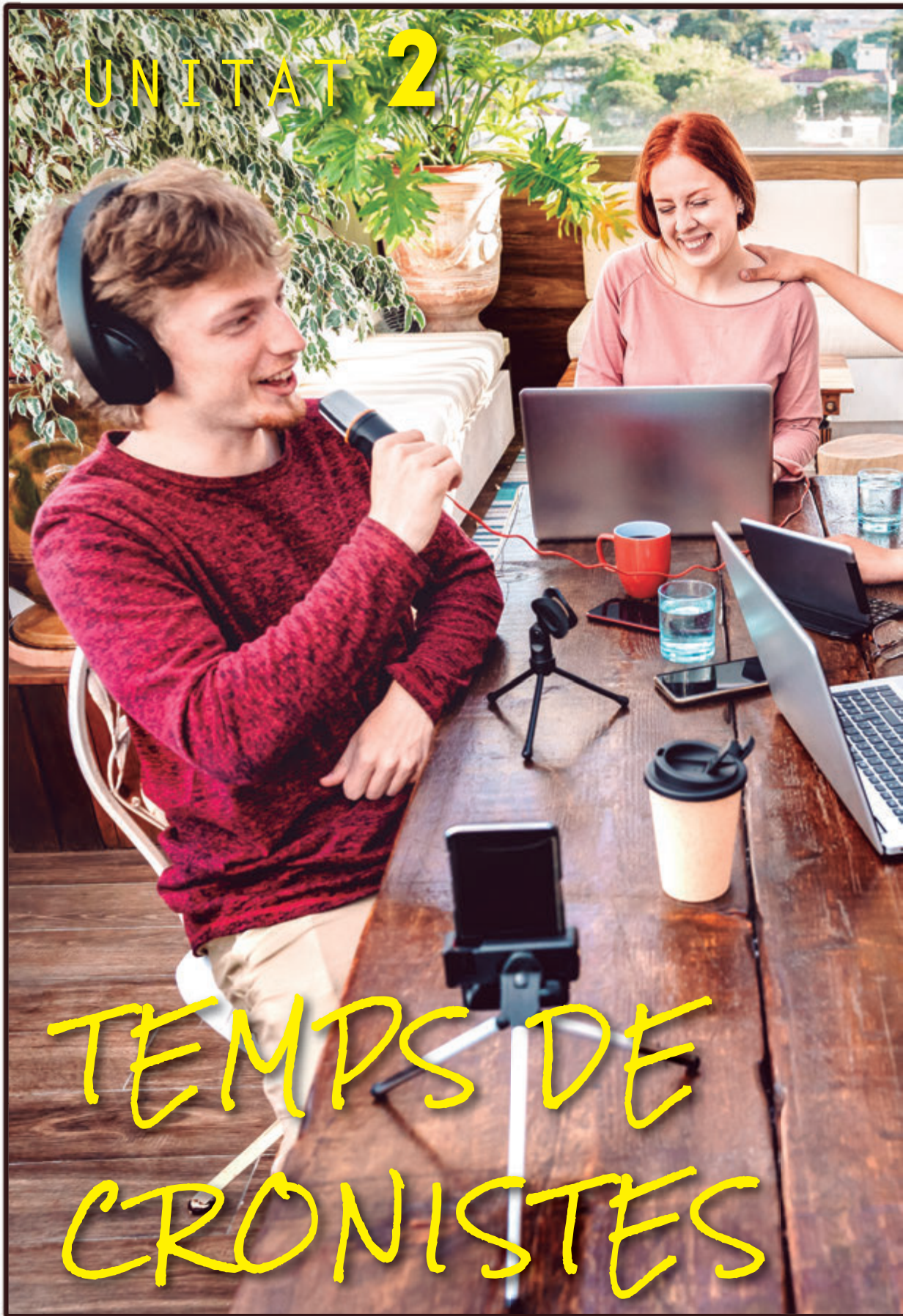
4. Localitza al text dos oracions simples i dos compostes.

5. Indica si les oracions següents són atributives o predicatives.

- a) Ella era la guanyadora dels Jocs Florals.
- b) Deixava els barons de Lo Rat Penat sense cap argument.
- c) El jurat de Lo Rat Penat va traure de la plica un nom.
- d) Els poemes que hi participaven eren anònims.

6. Escriu un resum del que has après sobre els Jocs Florals.

UNITAT 2

TEMPS DE CRONISTES

VIU EN VALENCIÀ

1. I tu, t'atreveixes a ser cronista?

REVISCOLEM LA TERRA

2. Tires o reutilitzes?

VIU LA LLENGUA

3.1. ORTOGRAFIA I FONÈTICA

3.1.1. Confusions en la posició de la síl·laba tònica

3.2. MORFOSINTAXI

3.2.1. Les funcions sintàctiques

3.3. LÈXIC

3.3.1. Els dobles (II)

PLURILINGÜISME VIU

4. La variació lingüística

4.1. La variació diatòpica

LITERATURA VIVA

5. El Modernisme

5.1. La poesia modernista

5.2. La novel·la modernista

5.3. El teatre modernista

PROJECTE VIU

6. Parlant de tot

IDEES CLARES

AVALUACIÓ

1. I TU, T'ATREVEIXES A SER CRONISTA?

1.1. La crònica

La **crònica** és un text periodístic que combina la informació amb la subjectivitat de l'autor. N'hi ha de diferents tipus en funció del mitjà on apareguen, del tema que tracten o del lloc on es produeixen i poden ser escrites, radiofòniques o audiovisuals.

Característiques

- ✓ Aprofundir en l'anàlisi d'un tema.
- ✓ Ha de donar resposta a les sis preguntes sobre la comunicació (qui?, què?, quan?, on?, com? i per què?).
- ✓ El periodista aporta valoracions més subjectives de les informacions objectives.
- ✓ El llenguatge és senzill, directe i molt personal.
- ✓ El cronista és el narrador i combina la narració dels fets amb la descripció, l'opinió i el diàleg.
- ✓ Característiques lingüístiques: s'usen verbs en present, discurs directe per a donar credibilitat i connectors d'orde i progrés (*a continuació, tot seguit, a vegades, per acabar, per tant...*).

Parts de la crònica

- **Titular**, on es presenta el tema. Cal que siga un titular que cride l'atenció.
- **Introducció**: anuncia el tema principal i tracta de captar l'atenció del lector.
- **Cos**: desenvolupa el tema de manera cronològica i s'exposen els arguments.
- **Conclusió**: es fa una breu recapitulació del que s'ha dit anteriorment.
- **Firma**: la crònica va firmada per la persona que l'escriu i porta **data**.

1. **[EO]** Per parelles, expliqueu la temàtica que podrien tindre els titulars següents i comenteu-ho amb la resta de la classe.

El plor del bosc

Memòria entre les vinyes

La tragèdia de la Gisèle:
viure i morir al carrer

Confessions d'una
adolescent confinada

Cuines de xefs...
sense dones

2. **CE** Llig la crònica que tens a continuació i contesta les preguntes que es proposen:

- Diferencia les parts de la crònica: titular, introducció, cos i conclusió.
- Qui és l'autor/a del text? És el mateix que el narrador/a? Explica-ho.
- Respon les sis preguntes de la comunicació.
- Busca en el text les tipologies textuais següents: narració, descripció, opinió i diàleg.
- Busca també exemples de llenguatge senzill.
- Què penses sobre la soledat de la gent major que has llegit?

EL DIARI VIU

CRÒNICA

Solitud al saló dels iaïos

JESSICA MOUZO

 07OCT2021 - 08:10

Una vegada, Beбето va pujar a la meua esquena i quasi em va fer caure. El futbolista no, clar que no. El gos. El gos del meu iaio José. Quan Beбето em va botar a l'esquena en un atac d'ira inesperat, em va arrapar mig braç. La meua germana em va rescatar en l'aire i el gos, conscient potser del que havia fet, va fugir. Amb més disgust que mal, vaig anunciar entre plors que no tornaria a Santa Mariña mai més, el poblet dels meus iaïos José i Maruja. Recorde la meua iaia sanglotant desconsolada i el meu pare corrent darrere del gos pel camí de la muntanya empunyant una vara. Va tardar una setmana a tornar a casa —el gos, no el meu pare— i jo, pocs dies a incomplir la meua promesa.

L'altre dia, el meu oncle Dani em va enviar una foto del meu iaio amb el burro Luis i Beбето a l'horta. Ell, dret, amb els seus pantalons de pana i la boina al capdavant, un somriure d'orella a orella i agafant fort el burro. Feia temps que no veia el meu iaio dret, ja que aquest estiu, després d'una mala caiguda, les pròtesis i el cap van acabar per enllitar-lo. A vegades, la solitud desborda el saló i la cuina de llenya no calfa per a ningú. Ja no hi ha xiquets a l'era ni maduixes a l'horta. Desconcerten aquelles vesprades d'avorriment sense dir ni mitja paraula ni cap novetat, esperant que algú porte una bona nova. O mala. Alguna cosa. Que es trenque el silenci, a la fi. La família fa puntes de coixí diàriament per anar a veure'ls almenys un moment i fer la xarrada. Però el dia es fa llarg per a ells i curt per a nosaltres.

El neurocientífic Facundo Manes deia que la solitud és l'alarma biològica que ens recorda que som éssers socials. I alertava que aquesta epidèmia d'aïllament que feia xicotets els ancians abans de la crisi de la Covid s'ha aguditzat. A Espanya, més de 850.000 persones majors de 80 anys viuen a soles. Que eternes que es fan les nits en la penombra d'un poblet quasi desert, enganxats a un telèfon de marcació ràpida com a única connexió amb l'auxili si passa alguna cosa. Pesa la solitud, els maldecaps dels jòvens, entre la faena i mil tasques que no deixen marge per a cuidar els que ens van ocupar de nosaltres. El que és urgent s'imposa al que és important.

El meu iaio José té 86 anys i cap gana de morir-se. Ho diu sempre. La meua iaia, de la mateixa edat, vol que Déu se l'emporte, però no hi ha manera. I van fent. Sols. Esperant a vore què passa. Mentrestant, agraeixen cada minut de companyia. Ella no vol que t'n vages mai i enceta discussions peculiars per a allargar la visita.

https://elpais.com/cat/2021/10/07/actualidad/1633634933_824118.html (adaptació)

3. **EE** Planifica i escriu una crònica similar a l'anterior sobre un viatge. Has de seguir els passos següents:

Pas 1. Segueix l'estructura de la crònica: titular, introducció, cos i conclusió.

Pas 2. Organitza les idees i desenvolupa-les en paràgrafs diferents.

Pas 3. Tria una imatge relacionada amb la crònica.

Pas 4. Recorda respondre les sis preguntes i empra un llenguatge senzill i personal.

Empra la rúbrica d'avaluació de l'expressió escrita que es troba a l'Annex per a saber què has de tindre en compte abans de la redacció de la versió final.

4. **CE** A continuació, tens uns fragments d'una crònica esportiva, ordena'ls seguint l'estructura proposada per a fer una crònica.

- a) L'Spar Girona va deixar escapar un partit que va tindre per sentenciar tres vegades en l'últim minut. Primer, la WNBA Gardner es va deixar robar dos pilotes inversemblants, una eixint al contracolp que li van passar per darrere.
- b) Xavi Ballesteros-Saragossa.
- c) Bàsquet. Lliga Femenina. Gardner perd 2 pilotes per sentenciar i, a 7 segons del final amb 61-58, fa un píffia garrafal i enlloc de llançar el triple per a forçar la pròrroga fa una entrada.
- d) Les gironines van marxar cap a casa amb la sensació d'haver deixat escapar una ocasió d'or per consolidar el seu lideratge, cedint el primer lloc i perdent la imbatibilitat. Les de Bernat Canut tallen així una ratxa victoriosa sumant Lliga Femenina i Eurolliga.
- e) Últim minut dels disbarats.
- f) Ahir, Gardner no va fer una cistella, però sí una entrada que va deixar una safata davant la sorpresa de tothom, perquè ja no quedava més temps per a res més.
- g) Però, a més, a 7 segons del final, ella mateixa va repetir l'error garrafal que, dijous en l'Eurolliga, havia fet Motley que, perdent de tres, en comptes de buscar el triple per forçar la pròrroga, va fer una cistella.

<https://www.lesportiudecatalunya.cat/basquet/article/2215045-ultim-minut-dels-disbarats.html> (adaptació)

2. TIRÉS O REUTILITZES?

L'**economia circular** és un concepte econòmic que s'interrelaciona amb la sostenibilitat. La seua finalitat és aconseguir que el valor dels productes, els materials i els recursos es mantinguen en l'economia durant el màxim temps possible, a fi de reduir al mínim la generació de residus.

Enfront d'una economia lineal basada en extraure, produir, consumir i tirar, en l'economia circular es reincorporen al procés productiu els materials que contenen els residus per a la producció de nous productes o matèries primeres. En aquest plantejament, la **reducció**, la **reutilització**, el **reciclatge** o la **valorització** material dels residus constitueixen processos essencials.

1. En grups, fixeu-vos en aquests titulars sobre l'economia circular i busqueu altres notícies relacionades amb aquest concepte. Després, realitzeu un mural i comenteu les que més vos hagen cridat l'atenció.

L'economia circular arriba al món del joguet

Dos germanes catalanes han fundat una empresa per a llogar joguets durant mesos, una manera d'estalviar diners i reduir residus. À Punt

El fem orgànic dels contenidors marrons ja és compost que fertilitza l'horta de Campanar, Benimàmet i Paterna. À Punt

Mango llança una xicoteta col·lecció texana feta amb roba donada pels seus clients. Diari Ara

Llum verda a la llei que impulsa la devolució d'envasos per a reutilitzar-los. Levante

2. En grups, trieu una d'aquestes situacions i contesteu les preguntes:

1 Organitzem una festa.

2 S'ha trencat la pantalla del mòbil i i me'n compre un altre.

3 Em prepare l'esmorzar.

- a) Quins residus genereu durant aquesta activitat?
- b) Què podeu fer per a evitar-ho segons l'economia circular?

3. **[EO]** Comenteu amb la classe les distintes accions que proposeu i valoreu si és possible realitzar eixos canvis o no.

3.1. ORTOGRAFIA I FONÈTICA

3.1.1 Confusions en la posició de la síl·laba tònica

Hi ha paraules que en valencià tenen la síl·laba tònica en una síl·laba distinta a la de les paraules equivalents en castellà. Vegeu les més habituals per a evitar confusions:

Agudes	Planes	Esdrúixoles
alfil, ampit, cauxú, ciclop, criquet, elit, fluor, futbol, handbol, handicap, heroi, hoquei, humit, iber, misantrop, Munic, oboé, ocea, però, poliglòt, quilogram, radar, el Tibet, timpà, tiquet, xandall, xassís, xiclet, xofer...	acne, aeròlit, alvèol, amoníac, atmosfera, cardíac, conéixer, córrer, créixer, demoníac, Èdip, Espàrtac, etiop, intèrfon, leucòcit, lígur, magnetòfon, Marràqueix, medul·la, megàlit, meréixer, míssil, omòplat, paréixer, policíac, rèptil, témer, termòstat, tèxtil, tòrcer, torticoli, Ucraïna, véncer, vertigen, víking, zodíac...	aurèola, Cleòpatra, diòptria, èczema, elèctrode, Etiòpia, Himàlaia, olimpíada, període, pneumònia, rubèola, isòbara, quàdriceps, pàtxuli, isòbara, Pèricles...

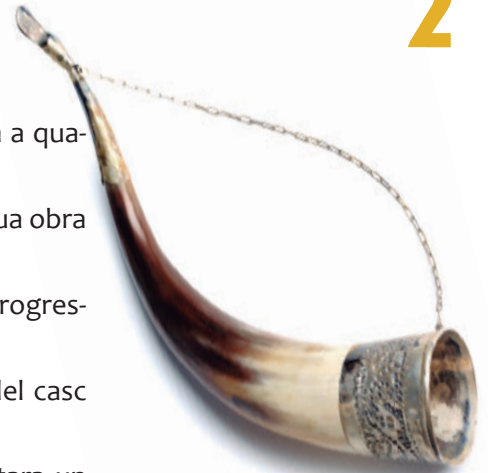

- La síl·laba tònica d'algunes paraules es troba en una posició diferent a la de les paraules castellanes equivalents. Accentua-les, si cal, i classifica-les: *atmosfera, domino, esperit, fluor, futbol, medul·la, míssil, ocea, olimpíada, osmosi, reptil, saxofon, temer, textil, tiquet, xassís, xiclet, canter, xofer, pneumonia, policrom, Etiòpia, demagogia, iberns, hectolitre, Esquil, Pericles, ventriloquia, Didac, perit, heroi, poliedre.*

Agudes	Planes	Esdrúixoles

2. Posa accent, si cal, a les paraules de les oracions següents:

- Obviament, aquella camisa li venia curta; si la bocamanega quedava a quatre dits de la monyica!
- Per a ella, l'època clàssica era un referent, la tragèdia d'Èdip era la seua obra favorita.
- El meu amic és un misàntrop, encara que té una aureola de persona progressista.
- El nou interfon de l'oficina és tan modern que sembla les banyes del casc d'un viking.
- El xassis del meu cotxe el fabriquen a Múnic i la reparació em costarà un renyo.

3. Escolta la cançó «La distància» d'Aspencat i digues si les afirmacions següents són veritables o falses. Després, corregeix les falses:

<i>Horitzó, parets i llarga</i> són paraules agudes.	V	F
<i>Travessia</i> no porta accent perquè és plana acabada en vocal.	V	F
<i>Mórt, cór i rés</i> porten accent diacrític.	V	F
<i>Intolerància</i> i <i>distància</i> són esdrúixoles.	V	F
<i>Esperança, camine</i> i <i>abriga</i> no porten accent perquè són agudes acabades en vocal.	V	F

La distància

3.2 MORFOSINTAXI

3.2.1. Les funcions sintàctiques

A l'hora d'analitzar les oracions cal tindre en compte la funció sintàctica que fa cada element de l'oració:

- El **subjecte** és l'element de l'oració que concorda en persona i nombre amb el verb. Explica una acció, un procés o una característica del verb. Pot adoptar les formes següents:

- **Sintagma nominal:** *Els agricultors cultiven els camps.*
- **Pronom tònic:** *Ella camina descalça per la gespa.*
- **Oració subordinada:** *Li agrada que nevi a l'hivern.*
- **Infinitiu:** *Córrer és un exercici molt saludable.*

- El **predicat** és la part de l'oració que està formada per un verb, que és el nucli, i una sèrie de complements, i té per funció dir alguna cosa del subjecte. Els complements verbals són:

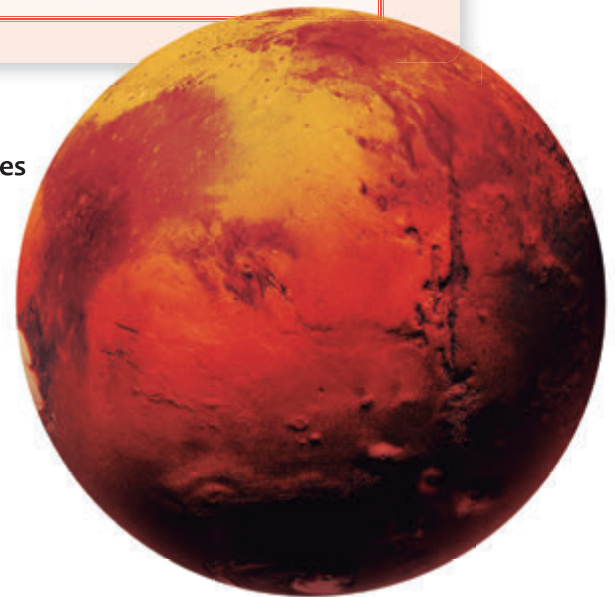
<p>Complement directe</p>	<p>Completa el sentit d'un verb transitiu. Pot tindre les estructures següents:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Sintagma nominal: <i>Compraré <u>maduixes</u>.</i> b) Infinitiu: <i>Intenten <u>cantar</u> sense micròfon.</i> c) Oració subordinada: <i>Es pensa <u>que estudiaran molt</u>.</i>
<p>Complement indirecte</p>	<p>És el complement que indica qui és el destinatari de l'acció del verb, es troba introduït per la preposició a. Presenta aquestes estructures:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Sintagma preposicional: <i>Tots els dies envia un whatsapp <u>al grup</u>.</i> b) Oració subordinada: <i>He donat un premi <u>a qui s'ha portat bé</u>.</i>
<p>Atribut</p>	<p>És el complement d'un verb atributiu o copulatiu (<i>ser, estar, semblar</i> o <i>paréixer</i>) o semicopulatiu (<i>quedar-se, fer-se, continuar, restar, tornar-se, posar-se...</i>) que expressa una qualitat o un estat del subjecte. Poden fer d'atribut:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Adjectiu: <i>Aquesta fruita està <u>podrida</u>.</i> b) Sintagma nominal: <i>Aquesta pel·lícula és <u>un drama</u>.</i> c) Sintagma preposicional: <i>El rellotge pareixia <u>de joguet</u>.</i> d) Adverbi: <i>Lluís s'ha posat <u>malament</u>.</i> e) Infinitiu: <i>La seua il·lusió és <u>jubilar-se</u>.</i> f) Oració subordinada: <i>Sembla <u>que no vindrà a la festa</u>.</i>
<p>Complement circumstancial</p>	<p>És el complement que indica la circumstància de l'acció d'un verb. Pot ser de lloc, de temps, de manera, de quantitat, d'instrument, de companyia, de causa, etc. Pot tindre aquestes estructures:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Adverbi o locució adverbial: <i>Soparem <u>tard</u>. Sempre fa les coses <u>d'amagat</u>.</i> b) Sintagma nominal: <i>Marxareu <u>la setmana vinent</u>.</i> c) Sintagma preposicional: <i>Viatjaré <u>amb els amics</u>.</i> d) Oració subordinada: <i>T'avisaré <u>quan arribem</u>.</i>
<p>Complement de règim verbal</p>	<p>És el complement exigít pel verb i es troba introduït per una preposició (<i>a, de, per, per a, en, amb</i>) que completa el sentit del verb. Pot aparéixer representat per:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Sintagma preposicional: <i>No s'han acostumat <u>a la nova casa</u>.</i> b) Infinitiu (amb preposició): <i>No t'oblides <u>d'apagar el foc</u>.</i> c) Oració subordinada (sense preposició): <i>No es conformen <u>que canvien la data de la prova</u>.</i>

<p>Complement predicatiu</p>	<p>És el complement d'un verb predicatiu que complementa el verb i el subjecte a la vegada, o bé el verb i el complement directe. Recorda sovint la funció que fa l'atribut, però la diferència es troba en què el verb és predicatiu i no copulatiu o atributiu. Pot adoptar la forma de:</p> <p>a) Sintagma nominal: <i>Votaran Arnau <u>delegat de classe</u>.</i></p> <p>b) Adjectiu o participi: <i>Han arribat <u>cansats del viatge</u>.</i></p> <p>c) Sintagma preposicional: <i>Anirà <u>d'acompanyant a la festa</u>.</i></p> <p>d) Oració subordinada: <i>L'han pres <u>pel que no és</u>.</i></p>
<p>Complement agent</p>	<p>És el complement verbal que apareix a les construccions passives (verb <i>ser</i> + participi) i es troba introduït per la preposició per. A més, en les construccions actives el complement agent passa a fer la funció de subjecte de l'oració i el subjecte en les construccions passives passa a fer la funció de CD en les construccions actives.</p> <p>a) Construcció passiva: <i><u>La manifestació</u> fou convocada <u>pels treballadors</u>.</i> Subjecte C. Agent</p> <p>b) Construcció activa: <i><u>Els treballadors</u> van convocar <u>la manifestació</u>.</i> Subjecte C. Directe</p>

4. Identifica les funcions sintàctiques dels elements subratllats en les oracions següents:

- a) No confia en els seus amics.
- b) És possible que declaren l'estat d'emergència.
- c) Els xiquets continuen malalts.
- d) Què penses que dirà la professora?
- e) El seu anhel és arribar a Mart.
- f) Han aparegut nombrosos problemes.
- g) Demà aniré al teatre.
- h) El dinar era servit pels professionals.
- i) Vaig trobar Carla molt enutjada.
- j) El capgròs es transforma en granota.
- k) Comunicaré les notes a l'alumnat després-demà.
- l) Aquesta persona és molt enigmàtica.

5. Escriu 5 oracions de construcció activa i transforma-les en oracions de construcció passiva.

6. Identifica les funcions sintàctiques dels elements subratllats en el fragment següent:

En una casa antiga, que en el seu temps havia servit d'hospital, convenientment restaurada i arranjada, hi havia la Casa de Cultura. Tenia biblioteca, sala d'audicions musicals i un lloc de reunió on els jòvens s'ajuntaven, enraonaven, discutien i, fins i tot, es barallaven. No sempre, però, se'ls trobava a l'Hospital com se li deia de costum. De vegades se n'anaven a passejar per un camí vora la carretera, que anava des de l'enorme pi centenari que, com un vell sentinella, vigilava l'entrada del poble fins el cementeri; d'altres, se'ls veia en el bar —¿on anirem a parar?— prenent algun refresc— deixem-ho així—, o jugant a les cartes o al dòmino.

PASCUAL, Vicent: *El guardià de l'anell*, València, Editorial Tabarca, 2001

3.3. LÈXIC

3.3.1. Els doblats (II)

En aquesta unitat treballarem els doblats següents:

- abonament/adob:** La paraula **abonament** designa el contracte pel qual es paga una certa quantitat pel fet d'usar un servei o rebre un proveïment durant un temps determinat. La paraula **adob**, en canvi, fa referència a l'ingredient utilitzat per a preparar carns, llegums, etc. i també, a la substància fertilitzant usada en agricultura. Ex: *M'ha regalat un **abonament** per a tots els concerts d'enguany/ Per a preparar peix podem usar diversos **adobs**.*
- accessible/assequible:** L'adjectiu **accessible** fa referència al lloc o a la persona als quals es pot arribar fàcilment. Per contra, l'adjectiu **assequible** indica que alguna cosa es pot aconseguir. Ex: *És una persona **acesible**/ Aquestes samarretes tenen uns preus **assequibles**.*
- aclarir/clarificar:** El verb **clarificar** significa llevar d'un líquid les substàncies que l'entorboleixen, en la resta de casos s'ha d'utilitzar el verb **aclarir**. Ex: *El vi s'ha de **clarificar**/ És necessari que **aclarim** el misteri.*
- addició/addicció:** La paraula **addició** designa l'acció d'afegir i com a terme matemàtic és sinònim de suma. D'altra banda, la paraula **addicció** fa referència a la dependència psicològica a una pràctica o a una substància. Ex: *L'editorial ens ha aconsellat l'**addició** d'imatges/ La droga produeix **addicció**.*

7. Completa les oracions següents amb la paraula adequada.

- El meu amic té una _____ a les compres.
- Els ordinadors tenen uns preus _____
- Aquest vi s'haurà de _____
- Intentarem _____ l'enigma.
- Els _____ s'usen per a compensar la falta de minerals al sòl.
- Amb aquest _____ rebràs la revista durant tot l'any.
- Aquest camí no és molt _____
- Aquest treball ja no admet més _____

4. LA VARIACIÓ LINGÜÍSTICA

Una llengua —qualsevol llengua— està sotmesa a un procés de canvi constant. Aquesta variació està condicionada fonamentalment pels factors de temps, espai, grup social i situació comunicativa. Per això, depenent del factor que origina la variació, podem distingir entre:

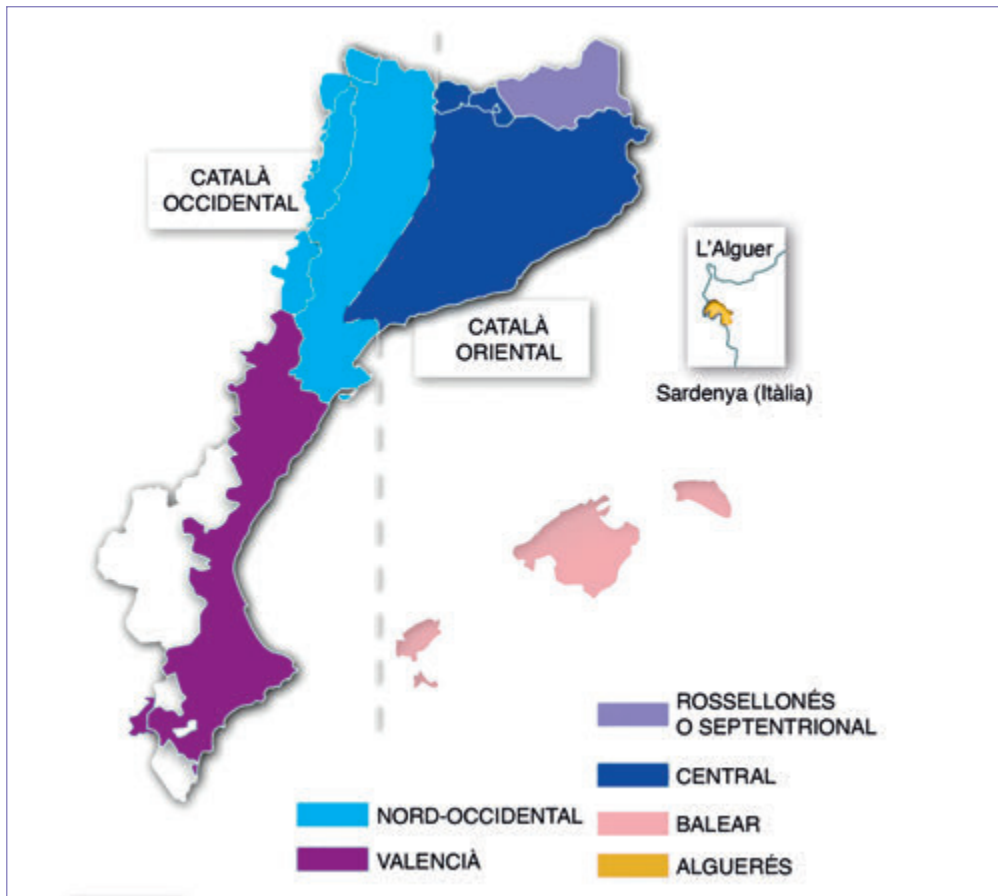
- La varietat **diacrònica** o **històrica**: observa els canvis que experimenta la llengua al llarg del **temps**. Per exemple, hi ha paraules que han deixat d'usar-se (arcaïsmes) enfront d'altres paraules de creació recent (neologismes).
- La varietat **diatòpica** o **geogràfica**: fa referència a les distintes maneres de parlar tenint en compte el **lloc** on es parla. Per exemple, en alguns llocs utilitzen la paraula *pebrera* i en altres, *pimentó*.
- La varietat **diastràtica** o **social**: tracta de les maneres de parlar entre persones que pertanyen a **grups socials** afins. Per exemple, els adolescents utilitzen paraules específiques com *flipar*, *postureig*, *en plan...*
- La varietat **diafàsica** o **funcional**: fa referència a les variacions lingüístiques segons el **context** en què es produeix la comunicació. Per exemple, una persona no parla de la mateixa manera amb els amics que quan està en la consulta del centre de salut.

4.1. La varietat diatòpica

Podem diferenciar dos grans blocs: l'occidental i l'oriental. Aquests blocs dialectals tenen unes característiques fonètiques, morfosintàctiques i lèxiques que els caracteritzen.

BLOC OCCIDENTAL	BLOC ORIENTAL
Nivell fonètic	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Distinció entre <i>a/e</i> i <i>o/u</i> àtones: <i>home</i>, <i>dona</i>, <i>conill</i> ✓ Manteniment de la <i>-r</i> final: [pozár] ✓ Pronúncia africada de la <i>x</i>: [ʃalét], [pántʃa] 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Neutralització de <i>a/e</i> i <i>o/u</i> àtones: <i>hom</i>[ə], <i>don</i>[ə], <i>c</i>[u]nill ✓ Enmudiment de la <i>-r</i> final: [puzá] ✓ Pronúncia fricativa de la <i>x</i>: [ʃalét], [pánʃa]
Nivell morfològic	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Possessius femenins en <i>u</i>: <i>meua</i>, <i>teua</i>, <i>seua</i> ✓ La primera persona del present d'indicatiu amb la desinència <i>-e</i> i <i>-o</i>: <i>cante</i>, <i>canto</i> ✓ El present de subjuntiu amb la desinència <i>-a</i>: <i>vinga</i>, <i>faça</i> ✓ L'imperfet de subjuntiu en <i>-ra</i>: <i>parlara</i>, <i>sentira</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Possessius femenins en <i>v</i>: <i>meva</i>, <i>teva</i>, <i>seva</i> ✓ La primera persona del present d'indicatiu amb la desinència <i>-o</i> i sense desinència: <i>cant</i>[u], <i>cant</i> ✓ El present de subjuntiu amb la desinència <i>-i</i>: <i>vingui</i>, <i>faci</i> ✓ L'imperfet de subjuntiu en <i>-s</i>: <i>parlés</i>, <i>sentís</i>
Nivell lèxic	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Lèxic específic: <i>hui</i>, <i>espill</i>, <i>xiquet</i>, <i>granera</i>, <i>roig</i>, <i>vesprada</i>, <i>eixir...</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Lèxic específic: <i>avui</i>, <i>mirall</i>, <i>noi/al·lot</i>, <i>escombra</i>, <i>vermell</i>, <i>tarda</i>, <i>sortir...</i>

L'article salat s'usa en els parlars balears, la franja litoral de Girona i en el valencià de Tàrbena. Per exemple: *es corral, sa taula, es armaris, ses ànimes.*

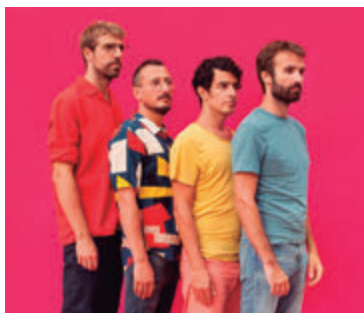

1. **[CO]** Mira el vídeo i respon:

- a) Quin és el tret més característic del parlar de Tàrbena? Posa algun exemple.
- b) Per quin motiu la localitat de Tàrbena utilitza l'article salat?
- c) De quina manera es pretén conservar el parlar de Tàrbena que es troba en perill d'extinció?

2. **[CO]** Escolta aquestes cançons i digues a quin bloc de la llengua pertanyen. Després, destaca'n les característiques.

5. EL MODERNISME

1. **[EO]** Per parelles, investigueu el context històric de l'època, podeu ajudar-vos de les paraules clau següents per a fer l'exposició.

Crisi colonial
espanyola
(1898)

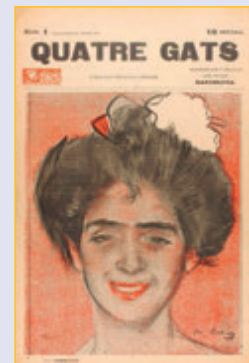
Lliga
regionalista
(1901)

Solidaritat
Catalana
(1906)

Setmana Tràgica
de Barcelona
(1909)

El **Modernisme** fou un moviment cultural europeu que aparegué a finals del segle XIX (1892-1911) i que no només s'expressava en la literatura sinó també en la pintura, arquitectura, música, entre d'altres. El Modernisme tenia la necessitat de fer una cultura nacional i moderna que s'allunyara de la cultura regional i tradicionalista de la Renaixença. És per això, que s'introduïren formes i idees noves que provenien sobretot d'Europa, amb què es pretenia modernitzar la societat.

En els començaments, el Modernisme tenia una gran difusió a través de revistes com «L'Avenç», «Catalònia», «Joventut», «Pèl i ploma», «Els quatre gats»... es tractava d'una etapa més combativa on la creació literària se centrava en la poesia i el teatre. En aquesta etapa destaquen les festes modernistes: eren unes trobades culturals on es llegien poemes, es feien representacions teatrals, exposicions... Més avant aparegué la consolidació d'un modernisme més arrelat que conreava un **model vitalista** i es crearen grans novel·les modernistes. Els objectius del Modernisme eren el rebuig del passat immediat, la reivindicació de tot allò modern pel simple fet de ser-ho i el trencament dels límits entre les arts.

Característiques del Modernisme:

- ✓ Recerca de l'**Art total**: els artistes intentaren englobar totes les arts en una mateixa (per exemple Gaudí va dissenyar no només l'arquitectura, sinó també la decoració o el mobiliari dels seus edificis).
- ✓ Defensen la **llibertat creativa** de cada artista. L'**artista modernista** és un ésser incomprés, solitari, oposat a aquest món i lliure per davant de tot. És reconegut com un «bohemi». I davant d'aquesta societat que rebutja té dos opcions: comprometre's i lluitar per a millorar-la o evadir-se. La tècnica es basa en descripcions minucioses i impressionistes que busquen la sinceritat i el verisme en les obres.

2. **[EE]** Ja que el Modernisme mostrà interès per diferents manifestacions artístiques, redacta una crònica que tracte sobre l'arquitectura modernista. Recorda que la crònica ha de contindre informació de qualitat i cal que informes al lector d'allò més essencial.

5.1. Poesia modernista

Dins de la poesia modernista hi ha dos tendències:

- ✿ La **poesia espontània** és natural i sincera. Està representada per **Joan Maragall** (1860-1911), qui va crear el concepte de «paraula viva», en què la poesia ha de ser allò que la inspiració li proporciona en un moment donat, sense premeditacions, com fa la poesia popular, sense necessitat de perfeccionar els vers.
- ✿ La **poesia elaborada** és més artificiosa, tant en la forma com en el contingut. Destaquen dos autors de l'**Escola Mallorquina**: Miquel Costa i Llobera i Joan Alcover.

3. **EE** Llig el poema de Joan Maragall i respon les activitats següents. Després, en parelles, busqueu informació sobre la figura de Joan Maragall i exposeu-la als vostres companys amb l'ajuda d'un *Canva* o *Genially*.

- Quines temàtiques relacionades amb la tendència modernista tracta la composició? Justifica la resposta.
- Quin tipus de versos i de rima té el poema?
- A partir de l'estructura del poema, expressa amb les teues paraules què diu en cada part.
- Analitza almenys tres figures retòriques que figuren en el poema.
- Explica amb les teues paraules el conflicte: artista-societat.

La vaca cega

Topant de cap en una i altra soca,
avançant d'esma pel camí de l'aigua,
se'n va la vaca tota sola. És cega.
D'un tros de pedra, llançat amb massa traça,
el xiquet va buidar-li un ull i en l'altre
se li ha posat un tel. La vaca és cega.
Ve a abeurar-se a la font com abans solia;
però no amb el ferm posat d'altres vegades
ni amb les seues companyes, no; ve tota sola.
Les seues companyes, pels cingles, per les comes,
pel silenci dels prats i en la ribera,
fan dringar l'esquellot mentre pasturen
l'herba fresca a l'atzar... Ella cauria.
Topa de morro en l'esmolada pica
i recula afrontada... Però torna
i abaixa el cap a l'aigua i beu calmosa.
Beu poc, sense quasi set... Després alça
al cel, enorme, l'embanyada testa
amb un gran gest tràgic; parpelleja
damunt les mortes nines i se'n torna
orfe de llum, davall del sol que crema,
vacil·lant pels camins inoblidables,
brandant lènguidament la llarga cua.

MARAGALL, Joan: *La vaca cega i
altres poemes*, Barcelona,
Edicions Baula, 2010 (adaptació)

5.2. Novel·la modernista

La novel·la és el gènere més tardà. Amb el canvi de segle comencen a publicar-se obres. Algunes d'elles apareixen en revistes per fascicles, com és el cas de *Solitud* de Víctor Català (pseudònim de Caterina Albert). La primera novel·la publicada és *Els sots feréstecs* (1901) de Raimon Casellas i la que tanca el període del Modernisme és *La vida i la mort d'en Jordi Friginals* (1912) de Josep Pous i Pagès. La majoria d'escriptors opten per escriure contes breus, en què resulta més fàcil condensar les idees. Destaquen tres tendències narratives:

- ✿ **Novel·la rural:** Dona una visió negativa de la ruralia, de la natura com un espai simbòlic negatiu, hostil, tràgic... al qual s'enfronta el protagonista. Els principals escriptors d'aquesta tendència són: Raimon Casellas, amb *Els sots feréstecs* i Víctor Català, amb *Solitud*.
- ✿ **Novel·la decadentista:** La novel·la passa de la descripció a la suggestió: ja no es tracta de reflectir la realitat objectiva, sinó la realitat interior. Els personatges són individus inadaptats, frustrats, amb conflictes interns... I l'autor dona protagonisme a l'erotisme, la malaltia, la mort... Entre els autors més representatius hi ha Prudenci Bertrana, amb *Josafat* o Miquel de Palol, amb *Camí de llum*.
- ✿ **Novel·la costumista:** Es pot considerar una evolució respecte del sainet. Els escriptors modernistes elaboren una prosa més treballada per a reflectir, amb to de sàtira, els comportaments de la burgesia. Destaca Santiago Rusiñol, amb *L'auca del senyor Esteve*. (Hi ha també una versió teatral del mateix autor).

4. **[CE]** El tret modernista més clar de l'obra *Els sots feréstecs* de Raimon Casellas és la subjectivitat de l'autor en contra de la realitat que l'envolta, situació en què es troba mossén Llätzer, el protagonista de l'obra. Llig el fragment i fes les activitats que hi ha a continuació:

- a) Consulta en el diccionari les paraules en negreta.
- b) Analitza les mostres de subjectivitat del protagonista.
- c) Quines característiques de la novel·la rural hi apareixen?

«Perquè de mort no ho era, encara, mossén Llätzer... Sentia ben clar tot el que deien, coneixia tot el que passava al seu voltant... però no podia girar-se ni moure's, ni dir un mot, ni donar senyals de vida. [...] i, al pensar que podien enterrar-lo abans de morir, sentia que se li arrapava a l'ànima el terror més negre. "És el càstig de les meues culpes!", rumiava horroritzat. "És el càstig dels meus pecats, el ser sepultat en vida! De viu en viu em varen ficar a la tomba negra d'aquests sots... De viu en viu me donaran terra sagrada en el fossar de l'església. És una sentència que porte al damunt, la de ser tractat eternament com a difunt. Quina **damnació** més tremenda per a mi, que sempre he buscat la llum del sol, que sempre he buscat la vida! Bressat per la dèria de fer reviure a un savi dels segles morts, vaig furgar la sepultura dels seus llibres, vaig dir que la veritat del món era allí dins, vaig voler d'un heretge fer-ne un sant, i, cada dia més **ensuperbit**, no vaig parar fins a **estimbar-me** dins del pecat, que és la mort de l'ànima... Després em varen desterrar per càstig en aquest sots amarats d'ombra i de tristesa... vaig provar de fer brollar el moviment i la vida. Volia ressuscitar els **bosquerols** difunts que van caminant per les bosquíries negres amb postures de ser animats; però, en comptes d'encomanar-los la vida ells m'han encomanat la mort a mi... Per a obrir-los els ulls a la llum eterna, m'he deixat fer **escarnots**, m'he deixat enganyar, m'he deixat escopir, m'he deixat martiritzar de cos i d'ànima... i ara, per paga de tot, m'ajudaran a enterrar de viu en viu, i fins vindran a ballar davant de la meua sepultura...»

CASELLAS, Raimon: *Els sots feréstecs*, Barcelona, Curial edicions, 1996 (adaptació)

1. **[CO]** Escolta el fragment següent del programa *Una habitació pròpia* d'À Punt i contesta les preguntes sobre el llibre *Solitud* de Víctor Català:

- Com es defineix Mila?
- Per què no s'identifica amb els paisatges muntanyosos que l'envolten?
- Com és la relació de Mila i Maties? Com tapa Mila la seua soledat?
- El pastor Gaietà i Ànima són dos personatges que apareixen en *Solitud*. Com els caracteritza Mila?

El pseudònim és un nom fals utilitzat per un artista per a firmar les obres sense ser reconegut. En el cas particular de les dones artistes, aquestes sovint en el passat s'havien d'amagar sota un nom masculí per a poder difondre la seua obra, com va ser el cas de Víctor Català (Caterina Albert i Paradís) o J.K.Rowling.

5.3. Teatre modernista

Destaquen dos corrents:

- **Teatre regeneracionista.** Van seguir el model del teatre d'Henrik Ibsen. El teatre modernista va reproduir el conflicte individu-societat. Va portar a escena els problemes socials i laborals de la realitat immediata, amb una finalitat ideològica. Un exemple, *Aigües encantades* (1907) de Joan Puig i Ferrater.
- **Teatre simbolista.** A imitació del dramaturg belga Maurice Maeterlinck. La finalitat era commoure el públic, pretenia suggerir-li sensacions, impressions. Els artistes modernistes estaven vivint una situació de desencant i per això els personatges que apareixen en les obres estan dominats per la tristesa, la incomprensió... Són personatges plans, no evolucionen. Destaquen Santiago Rusiñol amb *L'auca del senyor Esteve* (1907) o Adrià Gual, amb *Misteri de dolor* (1904).

6. Feu una lectura dramatitzada d'aquest text i responeu les preguntes que hi ha a continuació:

- Assenyaleu les paraules que corresponen a la varietat oriental de la llengua i substituïu-les per les de la varietat occidental.
- Relacioneu el conflicte entre Ramonet i els seus pares amb el conflicte modernista: artista-societat.

ACTE CINQUÈ. QUADRE PRIMER

La botiga de La Puntual. Any 1877 Escena tercera

[...]

SENYOR ESTEVE: Parla més clar i no et torbis... i no fem confusions, Ramonet.

RAMONET: que voldria seguir una carrera... que no és estar-me aquí... a la botiga.

SENYOR ESTEVE: No t'entenc, però quasi no et vull entendre. Només sospito el que vols i ja el cap se me'n va i m'agafa febre. La carrera que... vols seguir? Que no en tens una, de carrera? Què voldries?... Bah!... No pot ser!... Que voldries deixar la casa? Que saps el que et dius?

RAMONET: Sí, senyor.

SENYOR ESTEVE: I ho dius serè? I m'ho dius... a mi! I has nascut de mi i de la meva dona? I no cau el cel i la terra?

RAMONET: Pare... vostè m'ha fet parlar!

SENYOR ESTEVE: T'he fet parlar... per sortir-ne! Però que ho dius per matar-me, això? Que em vols matar? Que no tenies cap més punyal per clavar-me'l... fill descastat?

RAMONET: No, pare... no! Escolti...

SENYOR ESTEVE: Que no saps que aquesta botiga és més que tu i més que nosaltres? Que ens ha criat, ens ha donat nom, i que tu el voldries trepitjar i arrencar i fer-lo bocins, i que fent bocins aquest nom ens mataries a tots?

RAMONET: Deixi'm dir, només!

SENYOR ESTEVE: Calla, calla! No vull ni sentir-te la veu. Però no; parla, que ho vull saber tot! Quina és aquesta carrera?

RAMONET: És... ser escultor!

SENYOR ESTEVE (*posant-se les mans al cap*): Escultor?... Has dit escultor? A on són els mots per parlar i les llàgrimes per plorar? I la mort?... Porta'm la mort! Cinquanta anys de viure als llimbs per dur-me a l'infern! I pel meu fill!

RAMONET: Però escolti... El ser escultor no és deshonori! Al contrari. Vostè encara no sap el que és!

SENYOR ESTEVE: Que no sé el que és, em goses dir? Encara tu no eres al món que ja el sabia aquest ofici. És un ofici de perduts, de dropos, de pobres!...

RAMONET: Pare, per Déu!

RUSIÑOL, Santiago: *L'auca del senyor Esteve*, Barcelona, Edicions 62, 2010

6. PARLANT DE TOT

Com ja heu pogut estudiar al principi de la unitat, la **crònica** és un gènere que relata, és a dir, que narra històries a partir de la mirada profunda i detallada del periodista, el qual ha de realitzar *a priori* una àmplia investigació sobre el tema a tractar i ha d'utilitzar els mecanismes típics de la literatura i del text narratiu, com per exemple l'estructura (plantejament, nus i desenllaç) i la utilització d'un llenguatge senzill i directe.

Un altre gènere que està hui molt de moda és el **pòdcast**, el qual posareu en pràctica en aquest apartat. Tots haureu sentit alguna vegada algun pòdcast, ja siga sobre esports, sobre crònica rosa o sobre successos. En el següent enllaç podeu trobar uns quants exemples de pòdcasts en valencià que tracten temàtiques molt diverses: <https://www.tresdeu.com/2021/06/podcast-valencians/>

Com a bons periodistes, en aquesta unitat us proposem realitzar una **crònica de successos** a través d'un **pòdcast** on posareu en pràctica aquest gènere narratiu, us convertireu en cronistes i relatareu un succés del vostre poble, barri o ciutat que haja passat recentment. Caldrà que seguiu els passos següents:

PAS 1 Recerca d'investigació

Poseu en marxa una recerca d'investigació, en grups de treball, respecte el tema que tractareu, buscant notícies rellevants sobre successos al diari local o comarcal. Penseu quin tema pot ser més interessant per a vosaltres o per al vostre entorn i tingueu present a qui va dirigit.

PAS 2 **[EE]** Elaboració de l'esborrany

Cal que elaboreu un esborrany tenint en compte les idees sobre les quals parlareu en el **pòdcast**, en aquest cas sobre la vostra crònica de successos, estructurant la crònica en tres parts: **plantejament** (presentació del succés), **nus** (narració dels fets) i **desenllaç** (com es resol la situació, ja siga de manera positiva o negativa).

L'ESTRUCTURA DEL PÒDCAST

1. **Entrada:** decidiu el tema que tractareu, heu d'incloure una salutació i presentar els altres integrants de l'equip.
2. **Desenvolupament:** heu de seguir una línia argumentativa sense caure en contradiccions tenint en compte que cal captar l'atenció dels oients.
3. **Tancament:** feu un breu resum del tema tractat perquè l'oient reflexione i valore les idees tractades.
4. **Acomiadament:** no s'oblideu d'acomiar-vos educadament dels vostres oients.

PAS 3 **[CO]** Gravació i edició del pòdcast

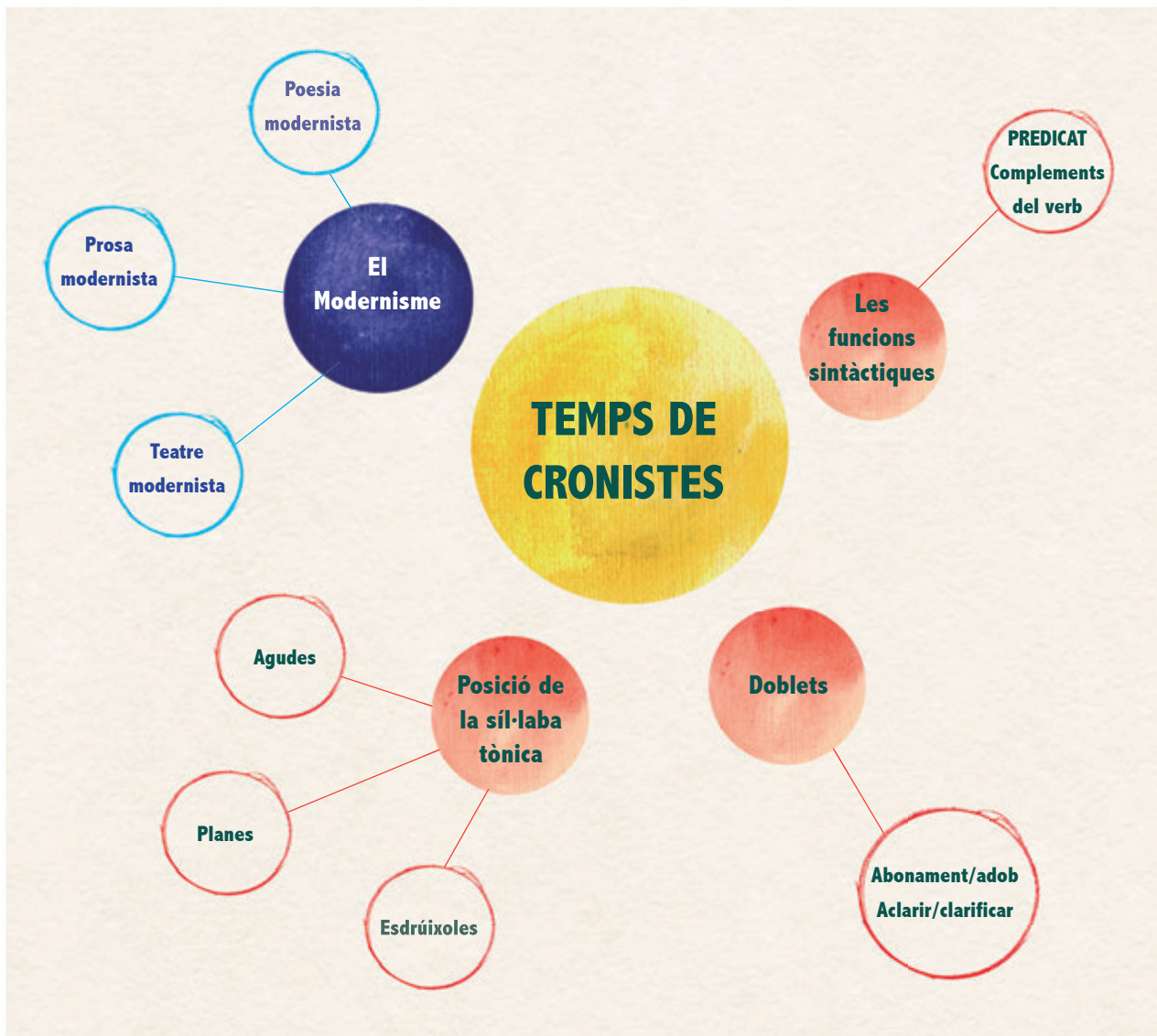
A l'hora de fer la **gravació** heu de tindre present la preparació vocal, ja que l'instrument de treball serà la veu, per tant heu d'assajar prèviament abans de realitzar la gravació de la crònica. Graveu amb un dispositiu mòbil i després **editeu** el **pòdcast**, utilitzant aplicacions digitals com *Audacity*.

PAS 4 **Difusió del pòdcast**

Compartiu el **pòdcast** en el blog personal que heu creat en la unitat 1.

1. En grups, elaboreu un esquema on apareguen tots els continguts treballats al llarg de la unitat. Podeu basar-vos en el següent:

2. Marqueu en la graella següent la vostra impressió sobre els continguts apresos en aquesta unitat i expliqueu per què.

Continguts treballats	😊	😐	😞
La crònica			
Les funcions sintàctiques			
Els doblats			
Confusions en la posició de la síl·laba tònica			
Les varietats diatòpiques. Bloc occidental i oriental			
El Modernisme			

Ferida pel llamp del geni

A molts ens ha paregut curt l'Any Víctor Català, a pesar que en el resum de les activitats es va assenyalar que l'exposició s'havia dut a 50 municipis i que hi ha un documental, que hui es pre-estrena a l'Escala, on han tingut gran part de les activitats. A molts ens ha paregut curt perquè l'escriptora ha estat un far, no exclusivament per la lectura obligatòria de *Solitud* sinó per les obres que alguns vam recuperar per llibreters de vells, drapaires i, als Encants, on em vaig fer amb una primera edició de *Mosaic*.

Per les raons que siga, l'Any Víctor Català ha passat massa desapercbut. Crec que ho ha patit per la dictadura noucentista, pel fet de ser dona i, també, i argument incontestable, per escriure en català. Cert és que a l'inici, uns quants mesos abans, la reedició a Club Editor de la magnífica novel·la *Un film (3000 metres)* augurava els millors presagis. I en part ha respost a les expectatives per les diferents edicions que se n'han fet. Per aquests motius, hauriem de continuar posant l'accent i mirant que les seues obres continuen tan vives com els pinxos protagonistes d'*Un film*. Ahir, al Palau de la Generalitat, es va tancar l'Any Caterina coincidint amb el 51é aniversari de la seua mort. També es va parlar de l'escriptora per haver «deconstruït i reconstruït el ruralisme». Joan Maragall va dir que Caterina Albert va ser «ferida pel llamp del geni». Fem que la seua obra continue com una descàrrega elèctrica.

<http://www.elpuntavui.cat/cultura/article/1055164-ferida-pel-llamp-del-geni.html> (adaptació)

1. Digues si les afirmacions següents sobre aquesta crònica són vertaderes o falses:

a) Gran part de les activitats s'han dut a terme a l'Escala.	V	F
b) L'Any Víctor Català no ha passat desapercbut i ha rebut gran atenció.	V	F
c) Hem de continuar mantenint les seues obres vives.	V	F

2. Analitza els complements verbals que estan subratllats dins del text.

3. A quin bloc de la llengua pertany aquest text? Justifica la resposta amb exemples extrets del text.

4. Escriviu tres oracions on apareguen els doblats estudiats en aquesta unitat.

5. Contesta:

- En quins gèneres destaquen Víctor Català i Joan Maragall?
- Quins altres noms ressaltaries del Modernisme?
- Què és el Modernisme?

UNITAT 3

REPORTERS EN ACCIÓ

VIU EN VALENCIÀ

1. Escolta bé el que et dic

REVISCOLEM LA TERRA

2. Coneixements ecològics tradicionals

VIU LA LLENGUA

3.1. ORTOGRAFIA I FONÈTICA

- 3.1.1. Les divergències vocàliques

3.2. MORFOSINTAXI

- 3.2.1. La substitució pronominal
- 3.2.2. La combinació de pronoms febles

3.3. LÈXIC

- 3.3.1. Els neologismes

PLURILINGÜISME VIU

4. La varietat diastràtica
 - 4.1. L'argot juvenil

LITERATURA VIVA

5. El noucentisme
 - 5.1. La poesia noucentista
 - 5.2. Eugeni d'Ors

PROJECTE VIU

6. Fem un fotoreportatge

IDEES CLARES

AVALUACIÓ

1. ESCOLTA BÉ EL QUE ET DIC

1.1. El reportatge

El **reportatge** no és una altra cosa que l'ampliació d'una notícia. Quan es produeix un fet important, el periodista resumeix què ha passat en breus paraules. En canvi, el reporter intenta saber més coses. Per això investiga, s'apropa al lloc dels fets i pregunta als protagonistes i als testimonis més pròxims, de manera que, amb totes les dades que ha recollit, acaba fent un treball que sol complementar-se amb imatges i textos.

Estructura

- **Títol:** cal que siga curt i suggerent perquè atraga l'atenció del destinatari.
- **Entradeta** o **lead:** és la part on s'avança allò fonamental del tema, és com una síntesi.
- **Cos:** respon a les preguntes: *què, qui, quan, on, per què, com*. Està organitzat per paràgrafs, i aquests paràgrafs sovint van encapçalats per un subtítol. Conté dades, xifres, testimonis entrevistats, material gràfic...

Característiques:

- ✓ **Llenguatge:** ús de la 1a i 3a persona, sinònims i imatges vinculades al reportatge.
- ✓ **Objectivitat:** es tracta d'un text expositiu.
- ✓ **Tema:** pot ser d'actualitat o no.
- ✓ **Coherència textual:** desenvolupament per paràgrafs i ús de connectors (*ja que, perquè, per tant, però, tanmateix...*)
- ✓ **Recursos:** ironia, enumeracions, repeticions, hipèrbaton, comparació, metàfora...

Classes de reportatges:

- ✓ **D'esdeveniments:** expliquen els fets que porten a l'esdeveniment en qüestió.
- ✓ **D'acció:** el protagonista és el reporter, qui introdueix elements de caràcter personal, sentimental, dramàtic...
- ✓ **Gràfic:** destaca la imatge i el podem trobar en revistes especialitzades.
- ✓ **Temàtic:** és un reportatge de prestigi, també anomenat documental, tracta temes d'interés general. Aporta informació nova i, fins i tot, pot servir com a denúncia, la seua finalitat és fer arribar al receptor aquesta informació.

1. Observa les fotografies següents i digues quin reportatge et suggereixen. Posa un títol i una entrada per a cadascuna:

2. **CE** Llig el reportatge següent i contesta les preguntes.

Reportatge

La roba de segona mà s'obri pas entre el col·lapse del «fast-fashion»

La globalització i el concepte de «moda» han reduït el cicle de vida de les peces, però l'emergència climàtica i la consciència ètica alerten de la importància d'aprofitar-la més augmentant-ne la qualitat.

Cada setmana els aparadors de les grans cadenes de roba canvien. T'agrada una peça que hi veus i, si tarden uns dies a entrar a la botiga, ja costa trobar-la enmig de l'oceà de roba que ocupa racons, prestatges, penjadors i taules. La moda és efímera, canviant i molt ràpida. «La indústria tèxtil és la segona més contaminant del planeta». Aquesta dada que recorda Agnès Russiñol, directora del Consorci de Comerç, Artesania i Moda de la Generalitat, és clau per a entendre la problemàtica en què està immersa actualment la societat. La qualitat dels teixits, de la producció o de les peces ha deixat d'importar i la prioritat és anar a la moda.

Què implica, però, anar a la moda? Comprar constantment moltes peces de menys qualitat. La globalització ha estat el detonant principal d'aquest gir de 180 graus en la manera de comprar roba per part de la societat. És la coneguda *fast-fashion*, una moda molt més ràpida que ha crescut en els últims anys gràcies al factor preu. Roba a un cost més baix, però també de menys qualitat.

Fa cinquanta anys era impensable, però actualment fer negoci amb roba de segona mà és una tendència emergent que els caps de setmana aposta pels mercats ambulants de parades acompanyades de *food trucks* i música dj. Un pla «modernet» per als diumenges. Un altre factor emergent és la roba regenerativa, és a dir, aquella que és amable amb el medi ambient des de la creació i producció fins a la venda, passant pel transport i el *packaging*.

Fins i tot grans companyies del sector ja aposten per potenciar la sostenibilitat i el reciclatge de la roba. És el cas de *Zara*, que ha anunciat la posada en marxa d'un servei de compra i venda de roba de segona mà, a més de reparar peces de temporades anteriors. «La marca del grup Inditex obri el camí perquè altres la segueixen, abans que la Unió Europea impulse lleis que obliguen les empreses a anar en aquesta línia», argumenta Carbonell, directora gerent del museu del tèxtil de Terrassa.

Per què la roba de hui dura menys que fa cent anys? La roba té data de caducitat? Si la roba que es compra té un preu més baix és bàsicament per dos factors que ho permeten: els materials que s'utilitzen i el procés de confecció no tenen massa qualitat i, en aquest sentit, Carbonell assegura que no es tracta de posar-li «una data de caducitat a la roba, sinó de ser conscients de què es compra».

<https://www.naciodigital.cat/noticia/241332/roba-de-segona-ma-sobre-pas-entre-el-collapse-del-fastfashion>

(adaptació)

- Quina estructura té aquest reportatge?
- Quin és el tema principal del text?
- Et pareix que la informació és objectiva? Raona la resposta.
- Indica connectors oracionals en el text i explica la seua funció.
- De quina classe són els recursos subratllats?
- Quin tipus de reportatge és?

3. **CE** Completa el fragment a partir del que has llegit en el reportatge anterior.

Segons el text, la roba és cada vegada més _____ (passatgera / duradora), per això la indústria tèxtil cada vegada _____ (neteja / infecta) més el planeta. La _____ (precedència / preferència) és anar a la moda i, un dels motius d'açò és la _____ (mundialització / privatització) per part de la societat. Últimament ha tingut èxit una _____ (adversió / inclinació) per la roba de segona mà. En definitiva, segons els experts, cal ser _____ (coneixedor / ignorant) de les peces de roba que adquirim.

4. **CO** Vegeu el reportatge «Quin rastre deixes a internet en només 24 hores?» d'À Punt i contesteu les preguntes següents:

Quin rastre deixes...

- a) Quines d'aquestes accions que deixen rastre a internet no es menciona en el vídeo?
- Fer la compra.
 - Seguir les indicacions del navegador del cotxe.
 - Llegir les notícies des del mòbil.
- b) Tapar la càmera de l'ordinador amb un *post-it*...
- és totalment segur.
 - no serveix de res.
 - pot danyar la pantalla de l'ordinador.
- c) Quines altres accions creus que també deixen rastre a internet?
- d) Què fas per a evitar-ho?
- e) Reflexioneu i debateu a classe sobre l'oració següent:
«La privacitat s'ha acabat».

5. Digues si són verdaderes o falses les afirmacions següents:

a) Quan arriba al treball hi ha videocàmeres però no hi ha lectors de matrícula.	V	F
b) Fan falta moltes hores per a fer-se a la idea de la informació que es pot extraure de nosaltres.	V	F
c) Tots els ordinadors portàtils porten càmera integrada.	V	F
d) Mark Zuckerberg no tapa mai la càmera web amb un <i>post-it</i> .	V	F
e) Amb el wifi gratuït dels centres comercials estudiem en les nostres conductes.	V	F

2. CONEIXEMENTS ECOLÒGICS TRADICIONALS

1. **[CE]** Llig aquest text sobre el reportatge fotogràfic «Salvar els boscos amb foc» de Matthew Abbott i respon:

Els indígenes australians han cremat estratègicament terres per a protegir el seu medi ambient durant desenes de milers d'anys. En una pràctica coneguda com a «crema fresca», el foc es mou lentament, només crema el sotabosc i elimina l'acumulació de combustible que alimenta les flames més grans. Com a resultat, aquestes cremades tradicionals eviten que es produïsquen incendis més grans i destructius durant els mesos més calorosos i secs de l'any. El poble de Nawarddeken veu el foc com una manera de rejuvenir la terra i l'utilitza com a eina per a gestionar la seua terra natal de 13.900 km². Els guardabosc de Warddeken utilitzen coneixements tradicionals i els combinen amb tecnologies contemporànies, com ara la cremada aèria i la cartografia digital per a previndre incendis forestals i reduir els nivells de CO₂ que contribueixen a l'escalfament climàtic. Les emissions estalviades guanyen crèdits de carboni i els ingressos s'inverteixen en projectes comunitaris i ambientals.

<https://www.worldpressphoto.org/collection/photo-contest/2022/Matthew-Abbott-SOY/1> (adaptació)

- a) En què consisteix la crema freda?
 b) Quins beneficis té l'aplicació d'aquesta tècnica per al medi ambient?
 c) Creus que els coneixements tradicionals són importants? Raona la resposta.
2. **[EE]** Escriu un text en què expliques les principals causes dels incendis forestals a Espanya i, a més, dona una sèrie de consells per a evitar-los. Per tal de fer la tasca t'has de basar en la informació d'aquestes infografies.

3.1. ORTOGRAFIA I FONÈTICA

3.1.1 Les divergències vocàliques

Hi ha una sèrie de paraules que presenten una vocal diferent a la del castellà, cosa que pot ocasionar confusions. A continuació, us presentem els casos més habituals:

✿ Vocalisme **a/e**

S'escriuen amb a	S'escriuen amb e
<i>afaitar, ambaixada, arravatar, assassí, avaluar, avaria, davant, rancor, sanefa, Sardenya...</i>	<i>assemblea, ebenista, efeminat, emparar, enyorar, estendard, meravella, monestir, espàrrec, ràfega, resplendor, revenja, sargent, vernís...</i>

✿ Vocalisme **o/u**

S'escriuen amb o	S'escriuen amb u
<i>triomf, tomba, cònsol, botifarra, cobrir, títol, joglar, capítol, avorrir-se, estoig, atordir, complir, rossinyol, robí, polsar, Romania, rigorós, joventut, embotit...</i>	<i>ateneu, bufetada, fetus, focus, porus, turment, superb, trofeu, tramuntana, suportar, ritu, sufocar, suborn...</i>

✿ Vocalisme **e/i**

S'escriuen amb e	S'escriuen amb i
<i>desembre, enginyer, genet, seguretat, honestat...</i>	<i>ciment, contenidor, diabetis, línia, ordinador, infermera...</i>

1. Ompli els buits de les paraules següents amb la vocal adequada:

af__itar, __mbaixada, arr__vatar, ass__mblea, atene__, c__ment,
r__bí, rit__s, __mparar, rig__rós, esc__pir, r__ssinyol, s__frir, s__nefa,
j__glar, s__spir, s__pèrbia, mon__stir, caca__, m__ntar, p__drir,
capít__l, t__rment, ret__lador, cart__lina, b__rdell.

2. Corregeix les errades que trobes en aquestes oracions:

- Passa l'estiu en un recó de Sardenya.
- Aquests espàrracs són una meravella.
- L'ambaixador s'afeitava en una cel·la del monastir.
- El sargent va detindre l'assessí i li va agafar rencor.
- El resplendor del sol aturdix els turistes.
- Va furta el rubí de la tumba com a trufeu.

3. Tria la paraula correcta per a cada buit.

- A les notícies no deixava d'eixir l' _____ (assassí/assessí) demanant perdó a les víctimes.
- Ens convidaren a una recepció de l' _____ (ambaixada/embaixada) de França.
- Els immigrants estaven _____ (amparats/emparats) per l'associació.
- El meu germà ha ascendit a _____ (sargent/sergent) de la policia.
- Ja no puc _____ (soportar/suportar) el fred que fa en aquest poble.
- L'equip va tornar _____ (trionfant/triumfant) amb la copa que havia guanyat.
- El guàrdia de _____ (seguretat/seguritat) de la porta no ens deixava passar.
- A l'hospital em va atendre una _____ (infermera/enfermera) molt agradable.
- Les autoritats han posat en _____ (quarentena/quarantena) tota la població.
- Els envasos de plàstics s'han de dipositar en el _____ (contenedor/contenedor) groc.

3.2. MORFOSINTAXI

3.2.1. La substitució pronominal

El complement directe

- Quan el CD és **definit**, això és, determinat per l'article identificador, pels demostratius o pels possessius, se substitueix pel pronom **el/la/els/les** (*He comprat els fulls. Els he comprat.* // *Has dut la teua moto? L'he duta.*).
- Quan el CD és **indefinit**, sovint va determinat per un quantificador que, feta la pronominalització, es posposa al verb. Se substitueix pel pronom **en** i tindrà sentit partitiu (*Has comprat pastissos? No, no n'he comprat.*).
- Quan el CD es troba introduït per un **pronom neutre** (**açò, això, allò**) o per tota una **oració subordinada** substituïble per un pronom neutre, se substitueix pel pronom **ho** (*Deixa'm això. Ara no t'ho puc deixar. // T'ha dit que vingues o no t'ho ha dit?*).

El complement indirecte

- El CI se substitueix pels pronoms **li/els** tant per al masculí com per al femení indistintament (*Has escrit a Maria i a Teresa? No els he escrit encara.*).

L'atribut

- Quan l'atribut és **definit**, això és, determinat per un article, un demostratiu o un possessiu, se substitueix pels pronoms **el/la/els/les** (*Són les teues amigues? Les són.*).
- Quan l'atribut és **indefinit**, és a dir, no determinat per cap article, demostratiu o possessiu, quan és un **adjectiu** o és una **oració subordinada** se substitueix pel pronom **ho** (*Són veïnes? Ho són // Sembla que vol ploure. Sí que ho sembla.*).

El complement circumstancial

- Quan el CC indica origen i procedència i és introduït per la preposició DE, se substitueix pel pronom **en** (*Vens de Castelló? En vinc.*).
- Quan el CC indica situació o destinació i és introduït per una preposició diferent a DE, se substitueix pel pronom **hi** (*Passeja per l'albereda? Hi passeja.// Vaig a Xixona, vols venir-hi?).*
- La resta de complements circumstancials se substitueixen pel pronom **hi** (*Anava de gaidó o no hi anava?*).

El complement de règim verbal

- Quan el CRV es troba introduït per la preposició DE, se substitueix pel pronom **en** (*Parlaven de política? En parlaven.*), però si va introduït per una altra preposició (A, EN, AMB...), se substitueix pel pronom **hi** (*Jugaren a bàsquet? Hi jugaren. // Puc parlar amb Joan? Sí, ara s'hi posa).*

El complement predicatiu

- Quan el C. Pred complementa el verb i el subjecte o el CD de l'oració amb verbs com *anar, caminar, mantenir-se, dur, mostrar-se, posar-se, tornar-se, quedar-se, romandre, presentar-se, aparéixer...* i respon a la pregunta «com?», se substitueix pel pronom **hi** (*Vingué molt cansada? Hi vingué).*

Quan fem la substitució pronominal dels diferents complements verbals hem de tindre en compte:

- ✓ La **posició** que ocupen els pronoms febles respecte al verb. Quan el verb és un **infinitiu**, un **gerundi** o un **imperatiu**, el pronom feble sempre va darrere del verb. En les **perifrasis verbals** els pronoms febles poden anar davant o darrere del verb. Per exemple: *demostrar-ho, agafant-lo, calla't, m'ho ha de contar* o *ha de contar-m'ho*.
- ✓ La **forma** del pronom feble: **reforzada** (el verb comença per consonant), **elidida** (el verb comença per vocal), **plena** (el verb acaba en consonant o diftong) o **reduïda** (el verb acaba en vocal).

Posició dels pronoms febles

3.2.2. La combinació de pronoms febles

Quan substituïm dos o més complements verbals, s'ha de tindre en compte l'orde de col·locació dels pronoms febles:

3a persona reflexiu	2a persona	1a persona	3a persona	adverbials i neutre
se	te us/vos	me ens	li/els (CI) el/la/els/les (CD)	en/hi ho

Per exemple, si un d'aquests pronoms és el reflexiu **se**, aquest ha d'ocupar el primer lloc (**Se'm** va presentar de sobte. **Se li** creuaren els cables). Si es combina el pronom **me** amb el pronom **el**, aquest va darrere dels altres (*Poseu-me'l*).

4. Assenyalat la funció dels complements en negreta i substitueix-lo pel pronom corresponent.

- Ahir la biblioteca estava **tancada**.
- El gos s'ha tornat **boig** en sentir els coets.
- Maria sempre qüestiona **les meues propostes**.
- Demà anirem tots els amics **a la platja**.
- M'he deixat **les claus** dins de casa.
- Pere exigeix una compensació econòmica **a l'empresa**.
- La mare de Josep és **la metgessa del poble**.
- Tot el món ha de contribuir **a cuidar el medi ambient**.
- Aquell avió ve **de València**.
- Jaume m'ha dit **que faces el sopar**.
- Els iaies han comprat unes bicicletes **als nets**.

J. Substitueix el complement subratllat pel pronom feble corresponent i combina els pronoms.

	Davant del verb	Darrere del verb
a) Li envieu <u>el missatge</u> .	<i>Li l'envieu</i>	<i>Envieu-li'l</i>
b) Els canteu <u>una cançó</u> .		
c) Vos compreu <u>moltes llepolies</u> .		
d) M'agafa <u>la motxilla</u> .		
e) Ens prepareu <u>el dinar</u> .		
f) T'has de comprar <u>els llibres</u> .		
g) Es pot portar <u>aquell ordinador</u> .		

6. Indica la funció dels complements verbals subratllats i substitueix-los pels pronoms adequats. Tingues compte la combinació de pronoms.

- a) No té penjats molts quadres a la cuina.
- b) He d'explicar a les meues companyes que això no és cert.
- c) Vol escriure una carta d'amor a la seua parella.
- d) Joan, guarda els llibres a l'armari.
- e) Enric es dedica a l'aprenentatge de llengües.
- f) La mestra llig contes als xiquets.
- g) Per favor, t'has de quedar quiet.
- h) Ningú es va adonar de la meua presència.

3.3. LÈXIC

3.3.1. Els neologismes

Els **neologismes** són paraules que es creen per a fer referència a un concepte nou o per a descriure una nova realitat. Un dels mecanismes per a crear neologismes és a través dels manlleus. Els **manlleus** són paraules que una llengua pren prestades d'una altra. Hi ha manlleus que s'adapten a les normes ortogràfiques i fonètiques de la llengua d'arribada, però n'hi ha d'altres que s'incorporen a la llengua d'arribada sense cap modificació.

Manlleus adaptats xou (de *show*), rulot (de *roulotte*), espagueti (*spaghetti*), etc.

Manlleus no adaptats *airbag*, *fondue*, *carpaccio*, etc.

Fixeu-vos que els manlleus adaptats s'escriuen en lletra redona mentre que els manlleus no adaptats s'escriuen en cursiva.

Per a qualsevol dubte és recomanable consultar el *Diccionari Normatiu Valencià* o el *Portal Terminològic Valencià*.

7. Classifica els neologismes següents segons la llengua d'origen. Pots consultar el *Diccionari Normatiu Valencià*.

mojito, sushi, coulant, whisky, jabugo, croissant, carpaccio, fondue, blues, wasabi, hacker, aquagym.

8. Explica el motiu de l'aparició durant el 2020 dels neologismes següents:

desconfinament, grup bombolla, desescalada, teletreballar i videotelefonada.

9. Amb l'ajuda del PorTerVal (*Portal Terminològic Valencià*), indica quina forma tenen els neologismes següents en la nostra llengua:

- a) *spam*
- b) *titktoker-a*
- c) *follower*
- d) *hashtag*
- e) *flyer*
- f) *selfie*

4. LA VARIACIÓ DIASTRÀTICA

En la unitat anterior, vam estudiar el concepte de variació lingüística i els distints factors que condicionen que la llengua canvie (el lloc, el temps, el grup social i la situació comunicativa).

Ara ens centrarem en l'estudi de les varietats diastràtiques, que són varietats determinades pel perfil social d'un parlant. De vegades, alguns grups desenvolupen un argot, és a dir, una manera de parlar especialitzada, amb característiques pròpies diferents del llenguatge comú, que sol estar determinada per la pertinença a un àmbit laboral o a un grup social determinat. Així, podem parlar de l'argot dels metges, l'argot dels estudiants, l'argot dels lladres, etc.

4.1. L'argot juvenil

Els adolescents també utilitzen un argot —l'argot juvenil— constituït per paraules específiques, expressions peculiars...Tota una sèrie de recursos que vos cohesiona i que vos identifica en contraposició a les generacions anteriors.

1. Et sonen aquestes paraules? Explica el significat de les paraules que apareixen en negreta. Després, redacta una conversa en què utilitzes paraules o expressions de l'argot juvenil.

He **catejat**. No tinc el **mood** per a jugar un partit. 20:48

Estic **petat**. Miraré alguna sèrie **ràndom**. 20:51

Crec que passe, fa setmanes que no veig la meua **BAE** i la trobe a faltar. 20:54

A l'igual?! Quin fail, bro... però vine igualment al camp, que estarem del **chill** una estona. 20:49 ✓

Et **cundeix** eixir demà a la nit? 20:52 ✓

No em **faces la pua!** Tio, estàs **cancel·ladíssim**. 20:55 ✓

<https://interactius.ara.cat/com-parlen-els-joves>

2. Llig el text de la pàgina següent i respon les preguntes que es plantegen:

- a) D'on provenen les paraules o les expressions que utilitzen els jòvens?
- b) «Els i elles són molt conscients que és un llenguatge del seu món i el fan servir poc amb els que ens els mirem des de fora». Estàs d'acord amb això que diu Joan Pujolar? Explica-ho.
- c) Xavier Gual diu que la majoria de les paraules del llenguatge juvenil són efímeres. Quines paraules has deixat d'utilitzar que abans sí que usaves? Per què?
- d) Explica el significat de les paraules i expressions destacades en el primer paràgraf.

Com desxifrar el llenguatge dels adolescents

Si teniu fills adolescents és probable que de vegades tingueu la sensació que parlen en un altre idioma. El seu lèxic està ple de mots sovint importats d'altres països o d'àmbits com les xarxes socials i els videojocs, que varien a la velocitat de la llum i que compliquen molt poder seguir-los el fil quan comencen a succeir-se l'un darrere de l'altre. ¿Us sonen frases com «no em **troleges**», «està **mamadíssim**», «l'examen era molt **totxo**», «ha arribat **en pla** ofés» o «hem triat un títol **ràndom** per al treball»?

Per al catedràtic Joan Pujolar, el llenguatge juvenil crida l'atenció perquè «reuneix un xicotet repertori de frases emblemàtiques que els jòvens usen perquè volen exercir una certa sobirania expressiva en el seu món». «Ells i elles són molt conscients que és un llenguatge del seu món i l'utilitzen poc amb els que ens els mirem des de fora», afegeix.

Aquest llenguatge propi dels adolescents promou també la seua adhesió i pertinença al grup d'iguals, on encaixar i ser acceptat és clau. Com destaca Pujolar, «tota relació necessita crear els seus propis marcadors expressius que defineixen l'espai i els temes amb què la relació s'expressa». Alhora, matisa que «no es tracta d'un tiquet que calga pagar per a entrar en la colla», sinó que «tots necessiten crear-se aquest espai, i aquesta és una de les maneres».

Quan se li pregunta si és possible realment desxifrar el llenguatge d'un adolescent, el professor de secundària i escriptor Xavier Gual afirma que la majoria de nosaltres sí: «Amb un poc de context els pots seguir i, si no, no tinc cap problema en preguntar-los-ho. El fet de destruir el llenguatge oficial o acadèmic forma part del seu grup generacional. És el moment de fer-ho. Ha passat sempre». Gual té la possibilitat d'observar-los en el context de l'aula i també als passadissos, patis i entrades i eixides de l'institut. Tot i això, diu no haver constatat que aquesta classes d'expressions s'hagen multiplicat molt des de fa un temps: «Sempre hi han estat presents. Els meus fills també en diuen algunes, la majoria efímeres. La influència del castellà i l'anglès és enorme. Quan jo era adolescent també deia les que estaven de moda, però després s'obliden i s'acaba adoptant una manera de parlar més formal. Ara les expressions tenen més a vore amb el món de les noves tecnologies i els *youtubers*.»

Alguns d'aquests termes fins i tot acaben sent reconeguts per institucions normatives com l'Acadèmia Valenciana de la Llengua que, en el Portal Terminològic Valencià, n'ha introduït alguns com *bòtox*, *game over*, *instagramer* i *youtuber*.

https://criatures.ara.cat/adolescencia/desxifrar-llenguatge-dels-adolescents_130_3843295.html (adaptació)

3. En grups, elaboreu un vocabulari de l'argot juvenil. Heu de tindre en compte els aspectes següents:

crush

1. *Substantiu o nom.* Amor platònic.
El meu crush no em fa gens de cas.

- ✓ El vocabulari ha de contindre almenys 25 paraules o expressions que normalment useu.
- ✓ Cadascuna de les paraules o expressions ha d'incloure:
 - La seua categoria gramatical.
 - Una breu definició.
 - Un exemple.

5. EL NOUCENTISME

1. **[EO]** A començaments del segle xx, durant l'època noucentista, el president de la Diputació de Barcelona i després de la Mancomunitat (de les quatre províncies de Catalunya), va fundar l'Institut d'Estudis Catalans el 1907. Per parelles, prepareu una exposició breu i poseu-la en comú amb la resta de la classe. Podeu consultar la bibliografia que necessiteu i documentar-vos en Internet. Haureu d'explicar:

- ✓ Antecedents.
- ✓ Com i quan es van fundar?
- ✓ En què va consistir cada institució?
- ✓ Encara perduren després de tant de temps?

El **noucentisme** és un moviment cultural i literari que s'inicia l'any 1906 i acaba el 1923 amb el colp d'estat de Primo de Rivera. Els mots *noucentista* i *noucentisme* són introduïts per l'escriptor Eugeni d'Ors, qui juga amb el doble significat del vocable «nou» i pretén ser sinònim de modernitat. A partir de la primera dècada del segle XX hi ha per tota Europa una reacció estètica contra el Romanticisme i això comporta un retorn al racionalisme, l'objectivitat, la tradició i el Classicisme.

Característiques del noucentisme:

- ✓ **Classicisme:** Harmonia, serenor, objectivitat, valoració de la tradició, disciplina, rigor, etc.
- ✓ **Arbitrarisme:** Qualsevol escena pot esdevindre art si es sotmet al treball de la forma.
- ✓ **Ciutat:** En oposició a la natura romàntica i modernista, la ciutat esdevé model ideal, centre de la raó, el seny i el progrés.
- ✓ **Civilitat:** La ciutat i l'orde com a model.
- ✓ **Imperialisme:** Aquest corrent és continuació de l'esperit de recuperació nacional iniciat amb la Renaixença. Per als noucentistes, calia prosperar a partir de la indústria i enfortir la llengua.
- ✓ **Mediterranisme:** Tot el que és mediterrani és valorat.
- ✓ **L'obra ben feta:** Els autors busquen la perfecció de l'obra. Treballen de forma rigorosa i seguint les normes, per tal d'assolir un model idealitzat.

2. **[EO]** A partir d'aquesta imatge de l'obra «Vacances» de Josep Aragay identifica les característiques del noucentisme que s'hi entreveuen.

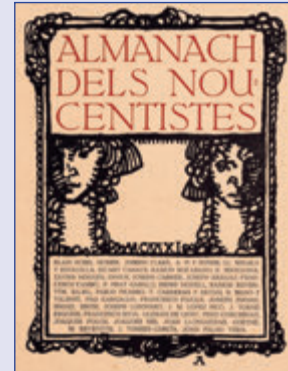

Diferències entre **Modernisme** i **Noucentisme**:

Modernisme	Noucentisme
<ul style="list-style-type: none"> — Gran llibertat formal: escriptura espontània, sense orde. — Natura en estat pur. Paisatges rurals i tradicionals. — Barreja de gèneres per unificar totes les arts. — Valor de l'individualisme — Defensa de l'espontaneïtat. 	<ul style="list-style-type: none"> — Domini de l'orde, la perfecció i la bellesa formal. — Gust per allò que està relacionat amb l'urbanisme (la ciutat). — Conreu de la poesia i de l'assaig. — Potenciació de les institucions. — Defensa de la intervenció cultural.

5.1. La poesia noucentista

La poesia és un gènere molt valorat pels noucentistes. Algunes de les seues **característiques** són: sintaxi completa i equilibrada, distanciament del poema, simbolisme, ressonàncies grecollatines i medievals... Els **temes principals** de la poesia noucentista són: la vida senzilla i la quotidianitat, la natura idíl·lica, la feminitat, el pas del temps i l'envelliment...

5.1.1. Josep Carner (1884-1970)

La seua poesia presenta una visió del món plàcida i ordenada. Elogia el món humil i recorre als temes de la vida quotidiana. Carner és un artífex de la rima. Escriu poemes en funció d'una rima difícil i és un mestre del sonet. Introdueix dialectalismes, arcaïsmes i figures retòriques de tota classe.

La seua obra té quatre **etapes**:

- ✿ **Etapa de formació:** són anys d'aprenentatge. Publica els dos primers llibres de poemes, *El llibre dels poetes* i *Primer llibre de sonets*.
- ✿ **Etapa noucentista:** escriu *Els fruits saborosos*. És un recull de 18 poemes. Hi destaquen els moments de felicitat, de bellesa i de plenitud. Les diverses etapes de la vida són presentades com fruits saborosos que s'han de tastar pel simple plaer de viure.
- ✿ **Etapa simbolista:** escriu *El cor quiet*. Es tracta d'una poesia més íntima i sincera. S'interessa per les coses senzilles i la contemplació filosòfica de l'existència.
- ✿ **Etapa metafísica o d'exili:** assimila la nova poesia evolucionada a partir del simbolisme i escriu *Nabí*, llibre en què fa una profunda reflexió sobre el destí humà.

3. **[CE]** Llig el fragment següent i explica per què les aportacions lingüístiques dels noucentistes foren tan importants.

«Carner és un gran poeta. Ho és, en el sentit diríem tècnic, d'exercici escolar. En aquest pla, Carner és un enorme escriptor, probablement un dels més considerables del moment. Això que acabe d'escriure es comprén sobretot si es té present que Carner treballa una llengua que literàriament està per fer, pobra, encarcerada, anquilosada, molt limitada de lèxic, plena de zones corrompudes, seca com ossos, d'una anarquia ortogràfica mantinguda per nuclis intel·lectuals del país, desenrollant-se en una ciutat caòtica i immensa, enmig de la indiferència d'una gran part de la societat ».

PLA, Josep: *El quadern gris*, Barcelona, Editorial Destino, 1966 (adaptació)

4. Formeu grups de dos o tres components. Trieu un poema de Carner i prepareu una sessió de recitació amb música d'acompanyament. Podeu fer ús de les tecnologies i projectar alguna il·lustració que faça referència al contingut del poema. I quan ja ho tingueu tot preparat, organitzeu uns *Jocs Florals* i designeu guanyadors/res.

5. **[CE]** Llig el poema de Josep Carner i respon les qüestions:

Les llimones casolanes

Metimna, atrafegada, com mou la cara encesa
damunt el voleiar dels braços i el vestit.

El dinar es cou, es veu lluir la roba estesa
i ja a la cantonada és Licas, el marit.

Liceni trenca un vidre. Naïs s'esmuny, plorosa.
Llavores, arrambant-se al mur i amb passes lleus,
amb una revolada cruel i una amorosa
ha restablert Metimna la pau, que amen el déus.

Cansada, pren la copa de bella transparència
on juguen aires, núvols, solcant un blau camí,
i riu, sabent que a l'aigua mesurarà amb ciència
el raig de la llimona, la mel de romaní.

I beu, dant a l'entorn les últimes mirades.

La llum en el cristall, esparvilladament,
damunt sa cara es mou i l'omple de besades
i li fa cloure els ulls, repòs de tant d'esment.

CARNER, Josep: *Els fruits saborosos*,
Barcelona, Edicions 62, 1984

- a) Analitza la rima i la mètrica. Digues la classe de rima i de vers que apareix.
- b) Qui és la protagonista?
- c) Quins altres personatges apareixen en el poema i qui són?
- d) Relaciona amb cada estrofa:
 - d1) La protagonista reestableix la calma de manera contundent. *Estrofa...*
 - d2) La protagonista es troba en una situació de desorde i descontrol. *Estrofa...*
 - d3) La protagonista es beu la llimonada. *Estrofa...*
 - d4) La protagonista es prepara una llimonada. *Estrofa...*
- e) Localitza una antítesi, dos hipèrbatons i tres personificacions.

5.2. Eugeni d'Ors (1881-1954)

Se'l coneix per ser l'ideòleg del Noucentisme. El 1906 se'n va anar a París a treballar com a corresponsal de «*La Veu de Catalunya*» on firmava amb el pseudònim de *Xènius* les seues gloses. Les gloses eren articles que exposaven el seu pensament sobre la vida, l'art... D'Ors emprava un estil innovador, un llenguatge vistós i provocatiu, treballat, ple d'arcaïsmes i neologismes. Les gloses d'Ors es van recollir a l'obra *Glosari* (1906). Altres obres són *La Ben Plantada* (1911), i *Gualba, la de mil veus* (1915).

6. **CE** Llig el fragment següent de *La Ben Plantada* d'Eugeni d'Ors i respon les qüestions:

- a) Quines parts del cos es descriuen de *La Ben Plantada*? Com les descriu?
- b) Què eren els «duomos» en el Renaixement?
- c) Quina diferència creus que podria haver entre la moda de 1909 i la de 1911?

«*La Ben Plantada* té un metre vuitanta-cinc centímetres d'alçària. De terra a la cintura, un metre vint-i-cinc; seixanta centímetres de cintura cap amunt. Entorn d'aquesta inicial desproporció feliç s'agrupen en tota la resta les més escaients proporcions. Així el peu no és massa menut, però fi i vivent en tota l'extensió, del taló a la punta. Els turmells semblen tal volta un poc amples, però és que la mitja blanca afavoreix. En el caminar s'endevinen els genolls, redons, poderosos i perfectes. I el problema d'ajuntar les llargues viatjadores extremitats amb el tronc que reposa, sembla resolt per l'arquitectural natura, segons un amagat subtil artifici com el que el Renaixement va trobar amb la invenció dels que s'anomenaren «duomos».

El tronc, doncs, generós i del tot hel·lènic, hauria estat excessiu l'any 1909; però esdevé d'acord plenament amb les modes blanques, clàssiques, harmoniosíssimes del 1911. Els braços són llargs: ben plens arran de l'espatlla, baixen dolçament; lluny del defecte dels de la ballarina russa Trouhanova, que són tan amples vora l'aixel·la que s'acosta a la mà. Les de *La Ben Plantada*, de mans, no les lloariem d'aristocràtiques certament: perquè són amples i un poc bastes, el bust és ple de dignitat, no exempta d'un semblant de dolça fatiga, també acordada amb les modes d'aquest estiu».

D'ORS, Eugeni: *La Ben Plantada*, Barcelona, Edicions 62 i «La Caixa» dins MOLC, 1980 (adaptació)

7. **[CE]** Llig l'article i contesta les preguntes següents:

- Quina anècdota emprà Eugeni d'Ors per a fer un paral·lelisme entre els cristalls i els éssers vius?
- Qui són els «individus cristal·lins»?
- Què és allò que reivindica Eugeni d'Ors? Per què?

Els cristalls

En una glosa titulada «L'essència de la vida» i publicada en *La Veu de Catalunya* el 7 d'abril de 1908, el jove Eugeni d'Ors formula per primera vegada el paral·lelisme entre els cristalls i els éssers vius. Partint del principi que només els éssers vius són capaços de reproduir-se en éssers semblants, Xènius explica als lectors del diari els últims descobriments biològics segons els quals els cristalls també es reproduïen. És el fenomen de la cristallització, que va interessar apassionadament Ors durant tota la seua vida.

L'anècdota és la següent. L'hivern de 1867 un barril de glicerina que es transportava en carro de Viena a Londres va arribar en estat de cristallització. D'aquells cristalls de glicerina derivarien tots els altres, per generació natural. En la conjunció de l'atzar i la perfecció formal, resultaria que els cristalls tenen capacitat de créixer gràcies a la seua «energia interior». Ors eleva a categoria sociològica i filosòfica una anècdota científica sobre els canvis dels estats de la matèria. De seguida, hi reflexiona en la inconfusible manera orsiana. Hi hauria, segons Ors, un tipus d'«individus cristal·lins» que poden arribar a tindre «funcions imperials o d'imperi». De la mateixa manera, hi hauria moments «directrius» en la història, en els quals alguns individus, o alguns pobles, s'adonarien de la seua funció de «direcció» o «orientació». Els hòmens es transformen i els pobles vius, com la Catalunya de l'època d'Ors, creixen. Només les coses amorfes, o mortes, no creixen: «Ara el Glosador diu: —Lo Romàntic és cosa amorfa, i lo Clàssic és com un cristall... Tu, romàntic, objectes al Glosador: —Però el Classicisme és sempre rígid! Respon el Glosador: —Hi ha cristalls fluids. Hi ha un classicisme fluid! Aquest és el que per a tu desitge. Aquest és el que desitge per al meu país. Amén.»

<https://www.catorze.cat/biblioteca/misteris-eugeni-ors-92408/> (adaptació)

8. El Noucentisme és un moviment coetani a la Generació del 98. Llegiu el següent text i després busqueu informació sobre la Generació del 98. Haureu de fer una exposició als vostres companys sobre els seus plantejaments ideològics. Trobeu alguna relació o diferència amb el Noucentisme? Podeu fer servir *Canva*, *Genially*, *Prezzi*... per a ajudar-vos en la vostra exposició.

«Els antecedents històrics immediats arranquen de la crisi de 1898, que suscitarà respostes de tan divers signe en la societat espanyola i en la societat catalana. En efecte, mentre que en el si de la primera la pèrdua de les darreres colònies desencadenà una reacció marcada per l'evasió introvertida i per diverses formes d'irracionalisme (penseu en l'anomenada «generació del 98»), en el si de la segona actuà a manera de revulsiu contra unes estructures polítiques del tot encarcarades».

MURGADES, J.: «El Noucentisme». *Història de la literatura catalana*. Vol. 2. Barcelona: Edicions 62- Orbis, 1984.

6. FEM UN FOTOREPORTATGE

En aquesta unitat vos proposem elaborar un **fotoreportatge** o **reportatge gràfic** que, com heu vist en l'apartat «Viuen valencià», és una classe de reportatge que està format per un conjunt de fotografies sobre algun tema d'actualitat.

PAS 1

Fixeu-vos en aquest reportatge fotogràfic en què es mostren els danys que l'incendi de l'Alt Palància ha causat al paisatge de Begís i el municipi veí de Toràs.

Del **verd** al **negre**: l'abans i el després dels paisatges de Begís

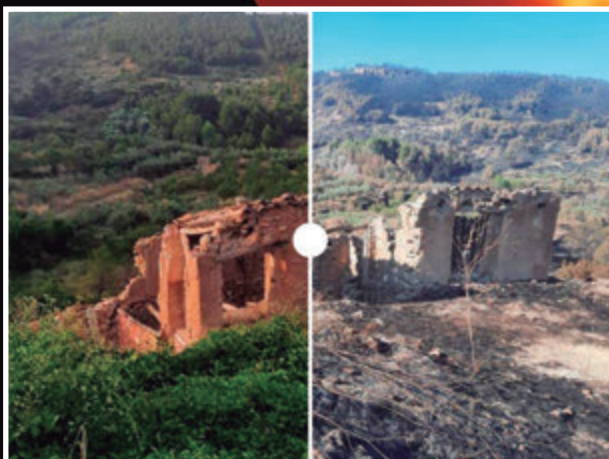
https://www.apuntmedia.es/noticias/societat/verd-negre-i-despres-paisatges-begis_1_1539187.html

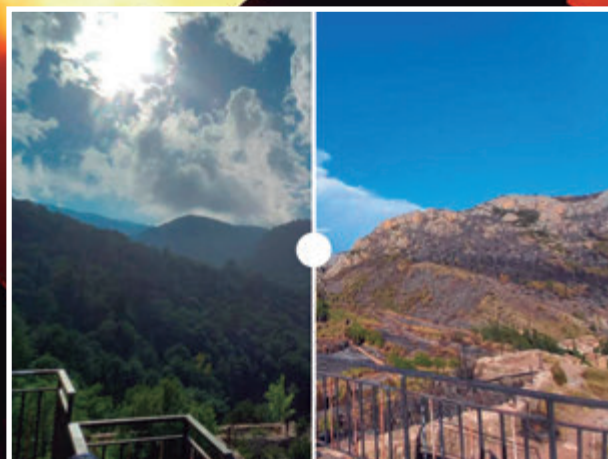
El municipi de Begís fotografiat des de Toràs.

Massa forestal afectada per l'incendi de Begís i Toràs.

Una de les muntanyes a què mira Toràs.

Les muntanyes de Begís des d'un dels habitatges afectats.

L'abans i el després dels paisatges de Begís i Toràs.

PAS 2 Trieu el tema.

Penseu algun tema que vos interesse o vos preocupe que estiga relacionat amb el vostre barri, poble o ciutat. Per tal de triar la temàtica, feu una pluja d'idees i després debateu entre els membres del grup sobre què tractarà el fotoreportatge.

PAS 3 Redacció d'un text explicatiu.

Una vegada heu determinat la temàtica, redacteu un text breu (unes 150 paraules) en què expliqueu la motivació per la qual heu elegit eixa temàtica. Es tracta d'explicar allò que preteneu o voleu transmetre amb les fotografies.

PAS 4 Les fotografies.

Ara és el moment de fer les fotografies i decidir en quin lloc les prendreu. Quan ja les tingueu fetes, trieu-les i establiu l'orde en què les mostrar. El fotoreportatge ha d'estar format almenys per 10 fotografies i cada una ha d'anar acompanyada d'un text breu.

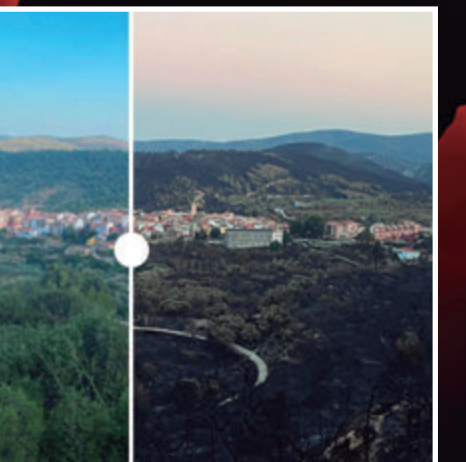
PAS 5 El muntatge.

Elaboreu una presentació amb les fotografies i els textos amb programes com *Canva*, *Genially*, etc. També podeu incloure música per acompanyar la mostra. Seguiu l'estructura següent:

- ✓ El títol del fotoreportatge.
- ✓ El text en què expliqueu la temàtica tractada.
- ✓ La successió de fotografies acompanyades d'un breu text.

estatal afectada entre els termes Toràs.

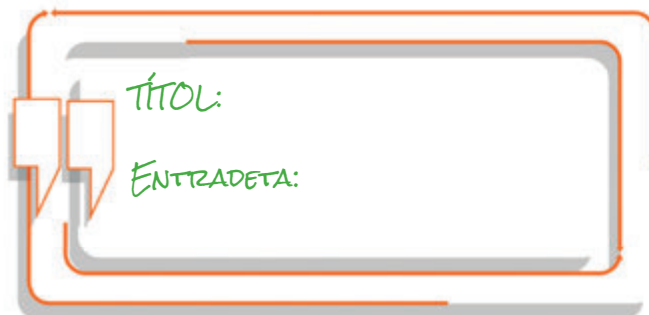
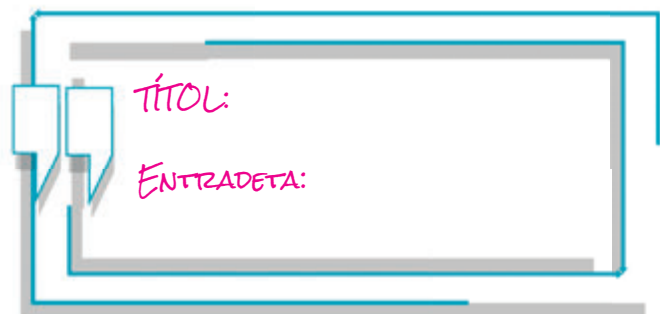
després de l'incendi de Toràs.

1. Ja que al llarg de la unitat heu après tot allò relacionat amb el reportatge, en grups, elaboreu quatre titulars amb l'entrada adequada sobre els continguts que heu treballat.

- ✓ Recordeu que el titular ha de contindre la informació més important, ja que és la part del reportatge que cridarà més l'atenció, mentre que l'entrada és el resum o la síntesi del tema tractat.
- ✓ Reviseu tota la informació que heu posat i feu les correccions que considereu oportunes.
- ✓ Poseu en comú els vostres titulars amb la resta de la classe.

2. Repassa tot allò que has treballat al llarg d'aquesta unitat i respon les qüestions següents.

- a) Què necessite millorar?
- b) Quin apartat ha sigut el més difícil de comprendre?
- c) Quin apartat ha sigut el que més m'ha agradat? Per què?
- d) Si hagueres de recomanar a un amic algun contingut interessant d'aquesta unitat, quin seria? Per què?

La prosa amb verí de Carner

A Josep Carner —diu Marcel Ortín— sempre se'l relaciona amb «la literatura idíl·lica i el somriure, i és veritat que aquesta era la seua actitud conscient, però alhora també tenia una capacitat crítica extraordinària». Aquesta «voluntat de ser incisiu» es pot comprovar en les narracions reunides a *La creació d'Eva i altres contes*, que Edicions 62 acaba de reeditar. Ortín, professor de Literatura Catalana a la UPF, exemplifica aquesta actitud de denúncia amb el primer paràgraf de *La cadireta*, un conte on Carner fa un retrat demolidor d'una part de la societat barcelonina: «És un retrat de la hipocresia social, dels interessos econòmics que passen per damunt de tot, de la doble moral, d'alguns sectors de l'alta burgesia de Barcelona». El poeta, però, no s'ho juga tot a una carta: combina el retrat social demolidor —la incisió, «certes dosis de verí»— amb «la burla i l'humor», plenament presents a *El dentista apassionat* o *L'artista d'un sol quadre*. Abans de quedar reunides en un sol recull, la majoria de les narracions de *La creació d'Eva i altres contes* —vint-i-quatre en total— van aparèixer en la premsa. Només dos van arribar inèdites a la confecció del llibre: l'esmentada *La cadireta* i *La guerra*, on Carner torna a punxar: «Parla de la guerra del Marroc, que tenia Espanya empantanegada; aprofita el conte per a fer una crítica dels proveïdors de calçat: hi fa aparèixer uns soldats que combaten amb botes que es desfan». «És possible que pel contundent to crític aquests dos contes no es pogueren publicar en un diari», apunta Ortín.

<https://www.nuvol.com/lilibres/la-prosa-incisiva-de-carner-186598> (adaptació)

1. Digues si les afirmacions següents sobre aquest fragment són verdaderes o falses.

a) Segons Marcel Ortín la literatura de Josep Carner no és idíl·lica.	V	F
b) Carner mostra la seua voluntat de ser incisiu en <i>La creació d'Eva i altres contes</i> .	V	F
c) Algunes de les obres de Carner fan burla.	V	F
d) En <i>La cadireta</i> es fa un retrat d'una part de la societat espanyola.	V	F
e) Els soldats dels quals parla combaten amb botes que no es desfan.	V	F

2. Assenyal la funció sintàctica dels complements subratllats i substitueix-los pel pronom corresponent:

- Aquesta era la seua actitud conscient.
- Es pot comprovar en les narracions reunides a *La creació d'Eva i altres contes*.
- Exemplifica aquesta actitud de denúncia.
- És un retrat de la hipocresia social.

3. Digues quines d'aquestes paraules són manlleus adaptats. Justifica la resposta.

càsting — xou — xat — pizza — hall — nyoqui — jazz — zàping — copyright — fútbol

4. Què és un argot? Quins argots heu treballat al llarg de la unitat? Poseu un exemple de conversa amb argot juvenil.

5. Quina relació té Josep Carner amb el Noucentisme? Què era el Noucentisme? Quins altres autors també hi destaquen? Escriu tres característiques del Noucentisme.